

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 27 stycznia 2025 r.

Poz. 963

UCHWAŁA NR VII.66.2024 RADY GMINY JASIEIEC

z dnia 30 grudnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Jasieniec na lata 2024-2028”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024r., poz. 1465 z późn. zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn. zm.), Rada Gminy Jasieniec uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Jasieniec na lata 2024 - 2028”, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

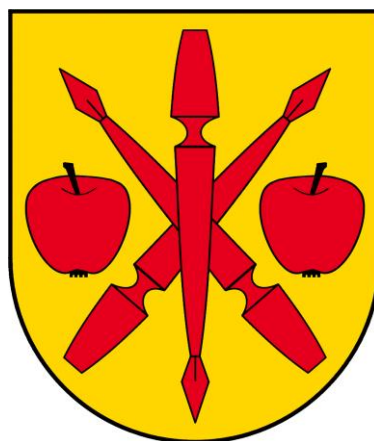
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Jasieniec.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady

Marcin Manowiecki

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE JASIENIEC NA LATA 2024-2028

Spis treści

WSTĘP	3
CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	9
Położenie	9
Demografia.....	10
Opieka zdrowotna	12
Polityka mieszkaniowa.....	13
Oświata.....	14
Kultura.....	15
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	16
Bezpieczeństwo publiczne	19
Diagnoza problemów społecznych w ujęciu działania instytucji pomocy społecznej.....	20
Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej	22
Długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność	23
Ubóstwo	26
Bezrobocie	28
Bezradność opiekuńczo- wychowawcza, potrzeba ochrony macierzyństwa.....	29
Uzależnienia.....	33
Przemoc domowa.....	36
Diagnoza problemów społecznych w ujęciu badań ankietowych	41
Dorośli mieszkańcy gminy	41
Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	45
Dzieci i młodzież szkolna.....	46
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią.....	51

CZEŚĆ ANALITYCZNA	53
Analiza SWOT	53
CZEŚĆ PROGRAMOWA.....	56
Wizja i misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	56
Cele i kierunki działań.....	58
Monitoring i ewaluacja w procesie wdrażania Strategii	72
Źródła finansowania	74
SPIS TABEL I WYKRESÓW	76

Wstęp

Politykę społeczną zazwyczaj definiuje się jako "działalność państwa, podmiotów samorządowych i pozarządowych organizacji zmierzającą do kształtowania odpowiednich warunków pracy i bytu, pożądaných struktur społecznych oraz stosunków społeczno-kulturowych, w których przy aktywności ludzi będzie możliwe zaspokojenie potrzeb społeczeństwa na poziomie możliwym w danym okresie"¹. Definicja ta wskazuje na główny cel polityki społecznej państwa- utrzymywanie rozwoju społecznego i gospodarczego.

Podstawowym dokumentem planistycznym w sferze polityki społecznej na poziomie lokalnym jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych. Strategie rozwiązywania problemów społecznych, zgodnie z art. 17 ustawy o pomocy społecznej, mają dotyczyć programów pomocy społecznej, profilaktyki, a także rozwiązywania problemów zdiagnozowanych w danej społeczności. Celem strategii jest integracja osób, rodzin przejawiających problemy, a także dążenie do zmiany negatywnych sytuacji występujących w społeczeństwie².

Artykuł 16b wyżej wymienionej Ustawy określa kluczowe elementy, które powinna zawierać strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie. Dokument ten powinien składać się w szczególności z:

1. diagnozy sytuacji społecznej, w tym określenia zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
2. prognozy zmian w zakresie objętym strategią,
3. określenia:
  - ✓ celów strategicznych projektowanych zmian,
  - ✓ kierunków niezbędnych działań,
  - ✓ sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - ✓ wskaźników realizacji działań.

¹ K. Loranty, *Bezpieczeństwo społeczne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2004, s. 98.

² Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (dalej: Ustawa o pomocy społecznej), art. 17.

Niniejszy dokument składa się z trzech zasadniczych, podstawowych części:

- a) diagnostycznej,
- b) analitycznej,
- c) programowej.

Część diagnostyczna dokumentu zawiera informacje o jednostce oraz diagnozę konkretnych problemów społecznych z przywołaniem danych empirycznych. Część analityczna porządkuje informacje o danej gminie, które udało się zgromadzić na etapie diagnozy. Część programowa obejmuje opracowanie założeń, które przekładają się na wizję, a następnie misję oraz cele strategiczne i operacyjne, które stanowią podstawę do opracowania konkretnych działań lub zadań, czyli sprecyzowanych przedsięwzięć, zaplanowanych do realizacji³.

Interesariuszami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych są wszystkie strony, które mają poglądy, punkty widzenia lub wymagania oraz mogą lub mają wpływ w sposób bezpośredni lub pośredni na cały system, część systemu lub na określone działania w systemie. Zawierają się tu zarówno pojedyncze osoby jak i podmioty instytucjonalne czy organizacje pozarządowe. Jedną z grup interesariuszy tj. osób, do których kierowane są działania w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, stanowią adresaci działań strategicznych, czyli wszyscy mieszkańcy Gminy Jasieniec, ze szczególnym uwzględnieniem osób z trudnościami, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Tabela 1. Matryca interesariuszy.

	Charakterystyka interesariuszy z punktu widzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	Stopień zaangażowania w opracowanie oraz realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Interesariusze mający wpływ na opracowanie i realizację Strategii	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wójt Gminy, ✓ Rada Gminy, ✓ Urząd Gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Współpraca w zakresie dostarczania aktualnych danych statystycznych,

³ *Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych. Podręcznik metodyczny. Część praktyczna*, Lublin 2021, s. 15- 16.

<p>Rozwiązania Problemów Społecznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, ✓ członkowie Gminnej Komisji Rozwiązania Problemów Alkoholowych, ✓ członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego, ✓ podmioty ekonomii społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ współpraca w opracowaniu diagnozy, identyfikacji problemów społecznych itd., ✓ współudział w konstruowaniu, wyznaczaniu celów strategicznych i kierunków działań i ich realizacja, ✓ współudział w partycypacji społecznej i konsultacjach Strategii, ✓ zapewnienie aktywnego udziału interesariuszy w procesie opracowania, wdrażania i monitorowania dokumentu strategicznego.
<p>Interesariusze, do których kierowane są działania w ramach Strategii Rozwiązania Problemów Społecznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym; ✓ Osoby i rodziny, które nie są w stanie pokonać trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości w tym: osoby ubogie, osoby 	<p>Zaangażowanie w tworzenie, ewaluację i wdrażanie działań kierowanych do poszczególnych grup mieszkańców obciążonych lub zagrożonych zdiagnozowanymi problemami społecznymi w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ prawo głosu w sprawie

	<p>niepełnosprawne, osoby bezrobotne, beneficjenci rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, osoby doznające przemocy domowej i osoby stosujące przemoc domową, osoby uzależnione i współuzależnione itd.</p>	<p>działań strategicznych, z których mają korzystać,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ możliwość zgłaszania potrzeb beneficjentów działań strategicznych, ✓ prawo uczestniczenia w dyskusji na każdym etapie tworzenia dokumentu strategicznego, ✓ udział w konsultacjach Strategii, możliwość zgłaszania uwag i propozycji do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.
<p>Interesariusze, których działania w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dotyczą jedynie w sposób pośredni</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wszyscy mieszkańcy gminy; ✓ podmioty gospodarcze. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zainteresowanie wdrożeniem działań strategicznych i rozwiązywaniem problemów społecznych; ✓ udział w konsultacjach Strategii, możliwość zgłaszania uwag i propozycji do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ✓ identyfikacja z celami strategicznymi, ✓ przekazywanie dobrych

praktyk w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy,
✓ aktywne uczestnictwo w promowaniu zasad odpowiedzialności społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Jasieniec na lata 2024-2028 jest zgodna z dokumentami strategicznymi z zakresu polityki społecznej opracowanymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Wśród dokumentów, których założenia wpływają na kierunki działań w obszarze polityki społecznej, należy wymienić przede wszystkim:

- ✓ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- ✓ Strategia Demograficzna 2040;
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030;
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030;
- ✓ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej;
- ✓ Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- ✓ Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2035;
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030;
- ✓ Krajowy Plan Odbudowy;
- ✓ Program Dostępność Plus 2018-2025;
- ✓ Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ.

Wśród ustaw, które zostały uwzględnione w strategii rozwiązywania problemów społecznych jako podstawy prawne, należy wymienić przede wszystkim:

- ✓ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej,
- ✓ ustawa o samorządzie gminnym,

- ✓ ustawa o samorządzie powiatowym,
- ✓ ustawa o pomocy społecznej,
- ✓ ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- ✓ ustawa o świadczeniach rodzinnych,
- ✓ ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ✓ ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ✓ ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ✓ ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ✓ ustawa o zatrudnieniu socjalnym,
- ✓ ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ✓ ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ✓ ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ✓ ustawa o ekonomii społecznej,
- ✓ ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
- ✓ ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- ✓ ustawa Prawo oświatowe.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Jasieniec uwzględnia zapisy dokumentów regionalnych i lokalnych, między innymi takich jak:

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+;
- ✓ Strategia Rozwoju Powiatu Grójeckiego do roku 2030;
- ✓ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Grójeckim na lata 2021 – 2027;
- ✓ Strategia Rozwoju Gminy Jasieniec na lata 2021-2027;
- ✓ Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Jasieniec;
- ✓ Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Jasieniec;
- ✓ Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Jasieniec.

Głównym celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Jasieniec na lata 2024-2028 jest rozpoznanie kluczowych problemów społecznych występujących w środowisku lokalnym oraz wskazanie sposobów ich rozwiązania bądź ograniczenia ich wpływu na życie mieszkańców.

CZEŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Położenie

Gmina Jasieniec położona jest w południowo-wschodniej części powiatu grójeckiego, a jednocześnie w centralnej części województwa mazowieckiego. Zalicza się ona do grójeckiego rejonu sadowniczego, z którego pochodzi znane na cały niemal świat „jabłko grójeckie”.

Gmina zajmuje obszar około 10 780 ha, z czego około 8 974 ha stanowią użytki rolne. Lasy i grunty leśne zajmują ok. 1530 ha, co stanowi 14,6% powierzchni gminy. Resztę stanowią grunty zabudowane, zagospodarowane tereny inwestycyjne oraz nieużytki. W skład gminy wchodzi 36 wsi rolniczych, zorganizowanych w 31 sołectw. Największe z nich to: Jasieniec, Boglewice, Gośniewice i Zbrosza Duża.

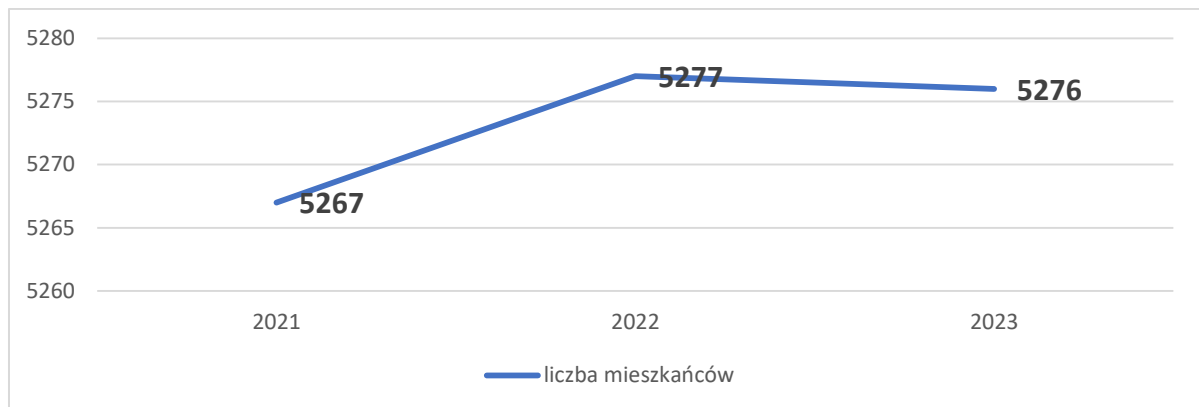
Rysunek 1. Mapa z granicami Gminy Jasieniec.

Demografia

Gmina Jasieniec według stanu na 31.12.2023 r. ma 5 276 mieszkańców, z czego 49,8% stanowią kobiety, a 50,2% mężczyźni. Liczba mieszkańców gminy w ostatnim roku nieznacznie zmniejszyła się.

Wykres 1. Liczba mieszkańców w latach 2021-2023.

Źródło: Urząd Stanu Cywilnego Gminy Jasieniec

Gmina Jasieniec ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -21. W 2023 roku na terenie gminy urodziło się **40 dzieci**, a zmarło **61 osób**.

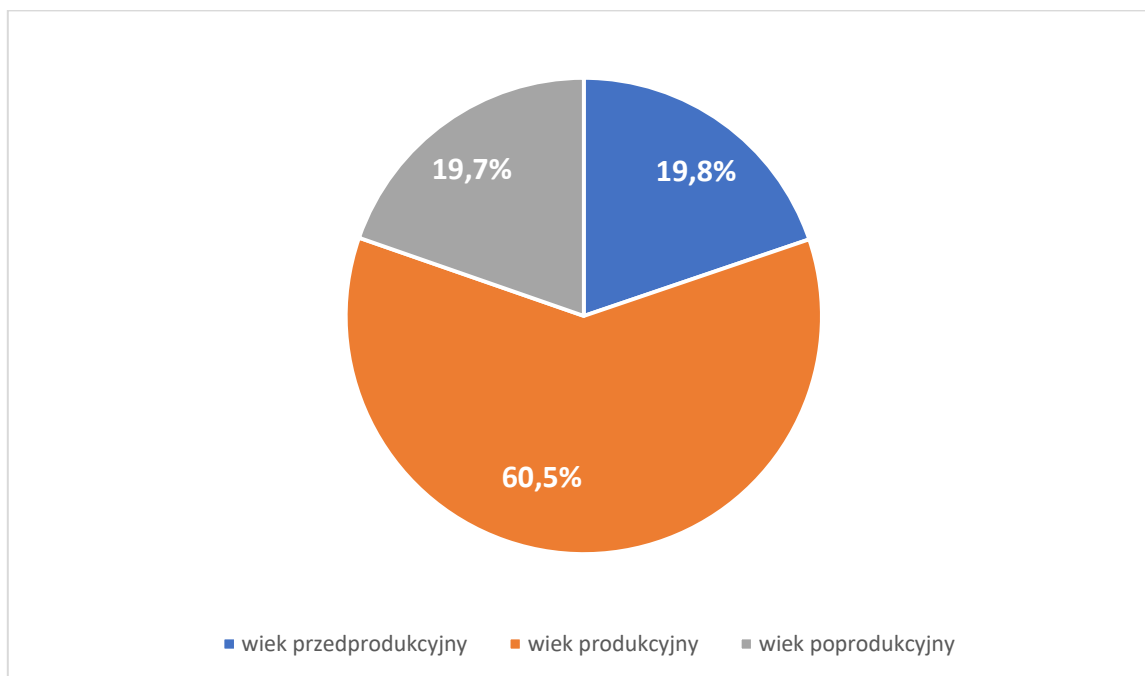
Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Jasieniec- lata 2021-2023.

	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2021	58	92	-34
2022	50	68	-18
2023	40	61	-21

Źródło: Urząd Stanu Cywilnego Gminy Jasieniec

Zgodnie z danymi z ewidencji ludności Urzędu Stanu Cywilnego w Jasięcu w 2023 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym przewyższała liczbę osób w wieku poprodukcyjnym. Największą zaś grupę stanowiła liczba osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 3. Ekonomiczne grupy wiekowe- 2023 rok.

Mający obecnie miejsce dynamiczny proces starzenia się społeczeństw postępuje wskutek nakładania się spadku liczby urodzeń przy jednoczesnym wydłużaniu średniej długości życia. Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego do 2025 roku będzie wzrastał udział „młodszej” subpopulacji, tj. osób w wieku 65-79 lat, bowiem tę grupę będą sukcesywnie zasilali osoby urodzone w latach 1949-1965, a jednocześnie będzie ubywało osób w wieku 80 lat i więcej urodzonych w latach 1934-1945. Po 2025 roku znacząco wzrośnie odsetek osiemdziesięciolatków i osób starszych z uwagi na fakt, że ten wiek – w kolejnych latach – osiągną osoby urodzone w czasie powojennego boomu urodzeń. Szacuje się, że w 2040 roku osoby w zaawansowanej starości (ponad osiemdziesięcioletnie) będą stanowiły aż 36% zbiorowości osób starszych⁴.

⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050*, Warszawa 2014.

Opieka zdrowotna

System opieki zdrowotnej w Polsce tworzą instytucje oraz osoby, które wchodzą w skład zespołu i zapewniają opiekę zdrowotną ludności. Opiera się on na modelu ubezpieczeniowym - każdemu ubezpieczonemu przysługuje prawo do ochrony zdrowia. Jest to niezależne od sytuacji materialnej. Zakres udzielanych świadczeń, a także warunki ich przyznawania określają odpowiednie ustawy:

- ✓ ustawa o zakładach opieki zdrowotnej,
- ✓ ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Świadczenia w zakresie opieki zdrowotnej na terenie Gminy Jasieniec realizuje Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Jasieńcu. Na terenie gminy znajdują się 2 ośrodki zdrowia: w Jasieńcu oraz w Gośniewicach.

Podstawowym źródłem dochodów są usługi medyczne świadczone na podstawie kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. Dodatkowym źródłem dochodu jest czynsz, fundusze

z funkcjonowania gabinetu zabiegowego, odszkodowanie oraz odsetki.

Zgodnie ze statutem GSPZOZ świadczy usługi zdrowotne w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w ramach:

- Poradni ZOZ;
- Gabinetu pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej;
- Gabinetu medycyny szkolnej;
- Gabinetu położnej środowiskowej.

Na terenie Gminy Jasieniec funkcjonuje jedna apteka.

Mieszkańcy Gminy Jasieniec mają zatem zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej i leków, ograniczony jest jednak zakres specjalistycznych usług medycznych.

Polityka mieszkaniowa

Jedną z najważniejszych potrzeb społecznych jest mieszkanie i związana z tym kwestia dostępności mieszkaniowej, w szczególności dla grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym zakresie ogromną rolę odgrywa samorząd i jego polityka mieszkaniowa. Sytuacja demograficzna w gminie jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej.

W 2023 r. zasób mieszkaniowy gminy Jasieniec obejmował 61 mieszkań komunalnych.

Od 2022 roku liczba mieszkań komunalnych nie zwiększyła się. Natomiast corocznie wzrasta liczba oczekujących na mieszkania komunalne. Gmina udzielała wsparcia rodzinom mającym trudności w samodzielnym ponoszeniu kosztów mieszkaniowych.

Tabela 4. Mieszkaniowy zasób gminy.

	Liczba mieszkań w zasobie gminy	Mieszkania komunalne	Liczba oczekujących na mieszkanie komunalne
2021	60	60	3
2022	61	61	5
2023	61	61	6

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jasieńcu

Oświata

Na terenie gminy znajdują się 3 placówki oświatowe:

- ✓ Publiczna Szkoła Podstawowa im. Juliana Suskiego w Jasięcu,
- ✓ Publiczna Szkoła Podstawowa im. ks. Czesława Sadłowskiego w Zbroszy Dużej,
- ✓ Przedszkole „Bajkowy Świat” w Jasięcu.

W roku szkolnym 2023/2024 do szkół, dla których organem prowadzącym jest Gmina Jasieniec uczęszczało 521 uczniów w 28 oddziałach.

Jednym z wielu obowiązków nałożonych na gminę jest udzielenie pomocy materialnej uczniom w formie stypendium i zasiłków szkolnych zgodnie z ustawą o systemie oświaty. Gminy otrzymują na w/w cel dotację celową w wysokości zależnej od wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie- od 80% do 95%. W roku szkolnym 2023/2024 wydanych zostało 27 decyzji.

Na terenie Gminy Jasieniec funkcjonuje Gminny Klub Dziecięcy „Owocowe Smyki”, który powstał przy pomocy uzyskanych środków z programu Maluch+ oraz projektu unijnego „Klub Dziecięcy w Gminie Jasieniec”. Uroczyste otwarcie klubu odbyło się 01.02.2021r. Do Klubu Dziecięcego w 2023r. uczęszczało 20 dzieci. Klub działa od poniedziałku do piątku w godzinach 7.00-17.00. Klub nawiązał współpracę z Gminną Biblioteką Publiczną w Jasięcu, w ramach klubu małego czytelnika odbywają się cotygodniowe spotkania i czytanie bajek.

Baza placówek oświatowych jest na bieżąco modernizowana, co umożliwia młodym mieszkańcom dostęp do wysokiej jakości kształcenia. Wszystkie szkoły realizują programy wychowawczo-profilaktyczne, obejmujące treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz treści i działania o charakterze profilaktycznym dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów, przygotowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę potrzeb i problemów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych występujących w danej społeczności szkolnej, skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Gmina Jasieniec zapewnia dzieciom i młodzieży równy dostęp do edukacji. Zapewniona jest także opieka przedszkolna oraz opieka nad dziećmi do 3 roku życia w formie klubu dziecięcego.

Kultura

Gminna Biblioteka Publiczna w Jasięncu jest samorządową instytucją kultury, Biblioteka służy mieszkańcom gminy upowszechniając i promując czytelnictwo, prowadząc działalność informacyjną oraz kulturalno-oświatową. Sieć biblioteczną tworzy Gminna Biblioteka Publiczna w Jasięncu i Filia Biblioteczna w Zbroszy Dużej.

W 2023 roku Gminna Biblioteka Publiczna w Jasięncu zorganizowała:

- ✓ Ferie z Biblioteką – 30 uczestników;
- ✓ Wakacje z Biblioteką – 60 uczestników;
- ✓ Klub Małego Czytelnika – 1 091 uczestników;
- ✓ Wystawy obrazów, rzeźb, rękodzieł, zdjęć i innych prac mieszkańców – 3189 uczestników;
- ✓ Mały Konkurs Recytatorski – 55 uczestników;
- ✓ Konkurs „Znawca Baśni” – 25 uczestników;
- ✓ Krzyżówka przyrodnicza oraz spotkanie z Panią Anielą Skowrońską- autorką krzyżówek z okazji 15-lecia ich tworzenia;
- ✓ Tematyczne Lekcje Biblioteczne;
- ✓ Spotkania autorskie – 65 uczestników;
- ✓ XX Tydzień bibliotek;
- ✓ Narodowe Czytanie 2023 – 130 uczestników;
- ✓ Noc Bibliotek 2023 – 40 uczestników;
- ✓ Akcja – Rekrutacja;
- ✓ Mikołajki w bibliotece;
- ✓ Imprezy okolicznościowe: Dzień Kobiet, Bal Walentynkowy.

W działalność Gminnej Biblioteki Publicznej wpisana jest też działalność Świetlicy Wiejskiej, w której prowadzone są również zajęcia dla dzieci i dorosłych. Zajęcia odbywają się codziennie w godzinach popołudniowych. Zajęcia z karate, z tańca nowoczesnego, zajęcia z gliny i ceramiki, programowania i robotyki, rysunku i malarstwa, gimnastyki akrobatycznej oraz fitnessu są zajęciami odpłatnymi. Duża sala wynajmowana jest też na trening indywidualny.

Ponadto, w 2023 roku na terenie gminy odbyło się wiele wydarzeń gminnych, wśród których należy wymienić:

- ✓ Otwarcie siłowni KRASKA Jasieniec GYM CENTER Siłownia Mistrzów;
- ✓ Mistrzostwa Polski oraz Puchar Polski w Wyciskaniu Leżąc Klasycznym oraz Puchar Polski w Wyciskaniu Leżąc;
- ✓ Święto Konstytucji 3 maja połączone z obchodami Dnia Strażaka;
- ✓ Obchody 160 rocznicy bitwy pod Gołębiewem z udziałem żołnierzy Wojska Polskiego/Centrum Wsparcia Walki Radioelektronicznej pod dowództwem płk. Andrzeja Kozery oraz pocztów sztandarowych;
- ✓ Ekologiczny Piknik Rodzinny;
- ✓ zawody wędkarskie;
- ✓ FESTiwal Smaków nad stawami w Jasieńcu;
- ✓ Jasieniecki Piknik Rodzinny „Spotkajmy się nad stawami w Jasieńcu”;
- ✓ Festiwal Owoców połączony z uroczystymi obchodami 120-lecia Publicznej Szkoły Podstawowej im. Ks. Czesława Sadłowskiego w Zbroszy Dużej;
- ✓ Towarzyskie Zawody Spławikowe o Puchar Wójta Gminy Jasieniec;
- ✓ Obchody Narodowego Święta Niepodległości połączone z uroczystością 190-lecia Publicznej Szkoły Podstawowej im. Juliana Suskiego w Jasieńcu;
- ✓ Turnieje piłkarskie o: Puchar Rady Gminy, Puchar Radnego Sejmiku Województwa Mazowieckiego Pana Leszka Przybytniaka, Sołtys CUP 2023, Puchar Pana Mirosława Maliszewskiego, Jasieniecki Festiwal Piłkarski, Puchar Wójta Gminy Jasieniec, Puchar Przewodniczącego Rady Gminy Jasieniec.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W myśl ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej organizacje pozarządowe są podmiotami ekonomii społecznej i uprawnione są do realizacji usług społecznych. Zgodnie z wyżej wymienioną ustawą usługi społeczne oznaczają działania z zakresu: polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób niepełnosprawnych, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwa, ochrony środowiska, reintegracji zawodowej i społecznej.

Podstawowym dokumentem organizującym współpracę gminy z NGO w 2023 roku był Program Współpracy Gminy Jasieniec na rok 2023 z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi w sferze pożytku publicznego. Celem głównym programu

było kształtowanie demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym, przez budowanie partnerstwa między administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi. Program zawiera m.in. zasady współpracy z organizacjami pozarządowymi, ogłaszania konkursów i udzielania wsparcia finansowego na działania.

Współpraca gminy ze stowarzyszeniami w 2023 roku odbywała się w zakresie finansowym oraz pozafinansowym.

W zakresie finansowym:

- Przyznano pięć dotacji na łączną kwotę 161 000,00 zł, w tym cztery dotacje w wyniku przeprowadzonych otwartych konkursów ofert oraz jedna dotacja w procedurze uproszczonej.
- Ogłoszono trzy otwarte konkursy ofert, które dotyczyły realizacji zadań z zakresu:
  - kultury fizycznej i sportu;
  - działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
  - ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego.

W zakresie kultury fizycznej dotacje przyznano na dwa zadania:

1. Rozwój i szkolenie w zakresie piłki nożnej – Mały Sport wielka radość zrealizowane przez Gminny Klub Sportowy „Kraska” w Jasieńcu;
2. Chodź na piłkę z Iskrą! zrealizowane przez Uczniowski Klub Sportowy „Iskra” przy Publicznej Szkole Podstawowej w Zbroszy Dużej

W zakresie działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych dotację przyznano na zadanie:

1. Lokalny Konkurs Grantowy – „Działaj Lokalnie” 2023 w Gminie Jasieniec zrealizowane przez Stowarzyszenie W.A.R.K.A. Wizja Aktywność Rozrywka Kultura Alternatywa.

W zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego dotację przyznano na zadanie:

1. Zapobieganie bezdomności zwierząt na terenie Gminy Jasieniec – opieka nad bezdomnymi zwierzętami zrealizowane przez Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Polsce/ Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt w Celestynowie.

W procedurze uproszczonej została złożona 1 oferta, którą Wójt rozpatrzył ze skutkiem pozytywnym i przyznał dotację dla:

1. Gminnej Orkiestry Dętej OSP Jasieniec w wysokości 5 000,00 zł na zadanie „Zakup instrumentów muzycznych dla Gminnej Orkiestry Dętej OSP Jasieniec”.

W zakresie pozafinansowym:

- Pomoc przy tworzeniu i rozliczaniu wniosków o dofinansowanie oraz wsparcie merytoryczne organizacji pozarządowych ze strony Urzędu Gminy.
- Nieodpłatne udostępnianie pomieszczeń stowarzyszeniom i grupom nieformalnym:
  - a) Na prowadzenie cyklicznych zajęć sportowych przez kluby sportowe: hala sportowa i boisko przy Publicznej Szkole Podstawowej w Jasieńcu;
  - b) Na siedzibę:
    - Gminnemu Klubowi Sportowemu „Kraska” w Jasieńcu;
    - Uczniowskiemu Klubowi Sportowemu „Iskra” przy Publicznej Szkole Podstawowej w Zbroszy Dużej;
    - Ochotniczej Straży Pożarnej w Jasieńcu;
    - Stowarzyszeniu „Gmina Jasieniec dla pokoleń”;
    - Klubów Seniora – w budynku Klub Senior;
    - na miejsce wystaw – Biblioteka Publiczna w Jasieńcu.
- Udostępnienie boiska przy PSP w Zbroszy Dużej Uczniowskiemu Klubowi Sportowemu „Iskra” przy Publicznej Szkole Podstawowej w Zbroszy Dużej.
- Współpraca Wójta z Kołami Gospodyń Wiejskich i stowarzyszeniami z terenu gminy przy organizacji różnego rodzaju wydarzeń m.in. Piknik rodzinny z okazji Dnia Dziecka, Piknik Spotkajmy się nad stawami, Festiwal Owoców – 120-lecie Szkoły w Zbroszy Dużej, Festiwal Smaków w Jasieńcu.

Organizacje pozarządowe pełnią rolę uzupełniającą dla działań organów publicznych, ich rola jest niezastąpiona w aktywizowaniu środowisk lokalnych oraz wsparciu i reintegracji grup wykluczonych społecznie. Pełnią też funkcję diagnostyczną jako podmioty działające najbliżej osób wymagających wsparcia, co pozwala im na dokładniejsze identyfikowanie problemów społecznych. Konieczne jest stałe wzmacnianie kanałów wymiany informacji pomiędzy administracją a organizacjami, a także wspieranie warunków dla działalności i funkcjonowania nowych organizacji.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to ogół instrumentów służących ochronie ludności przed incydentami zakłócającymi funkcjonowanie obywateli w społeczeństwie zgodne z przyjętymi normami prawno-obyczajowymi. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, takich jak np.: Policja, Państwowa Straż Pożarna, które w realizacji swoich zadań wspierane są przez jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych i inne służby.

Na terenie gminy Jasieniec za bezpieczeństwo i porządek publiczny odpowiada przede wszystkim Komenda Powiatowa Policji w Grójcu.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 5 należy stwierdzić, że w latach 2021-2023 wzrosła liczba przestępstw popełnianych na terenie gminy Jasieniec. W 2023 roku tendencję wzrostową obserwuje się m.in. w przypadku takich przestępstw jak fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną oraz uszkodzenie mienia. Natomiast maleje liczba czynów zabronionych m.in. takich jak: kradzież z włamaniem, pobicie oraz kradzież mienia.

Tabela 5. Przestępczość na terenie gminy w latach 2021-2023.

	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Kradzież z włamaniem	11	10	9
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	3	7	10
Pobicie	2	16	7
Uszkodzenie mienia	7	6	10
Kradzież pieniędzy wraz z dokumentami	0	0	0
Kradzież mienia	11	16	15
Inne	48	32	50

Źródło: Posterunek Policji w Jasieńcu

Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców jest jednym z podstawowych zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Na wzrost poziomu bezpieczeństwa wpływa także realizacja innych zadań samorządu, których celem jest ograniczanie pośrednich przyczyn stanowiących podłoże przestępczości oraz patologii społecznych. Są to np. działania w obszarze edukacji, wychowania, ochrony zdrowia, rozwoju gospodarczego, narkomanii, alkoholizmu i przemocy domowej.

Diagnoza problemów społecznych w ujęciu działania instytucji pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa. Zadania pomocy społecznej są określone Ustawą z dnia 12 marca 2004 roku. Zgodnie z jej postanowieniem, głównym celem pomocy społecznej ma być umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie takich sytuacji życiowych, którym nie są w stanie poddać przy użyciu własnych środków, możliwości i uprawnień. Realizacja zadań została podzielona tutaj pomiędzy organy administracji publicznej. Ogólne zadania (strategiczne) związane

z realizacją polityki społecznej wykonuje województwo. Powiat odpowiada za zadania o charakterze specjalistycznym. Z kolei gmina realizuje tzw. usługi podstawowe, czyli np. funkcjonowanie domów pomocy społecznej, ośrodków wychowawczych, pomoc rzeczowa, zasiłki celowe przyznawane na zaspokojenie podstawowych potrzeb, udzielanie schronienia i posiłku, zasiłki na pokrycie wydatków powstałych wskutek zdarzeń losowych itd.

Na terenie Gminy Jasieniec zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jasińcu. Na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej osobom i rodzinom udziela się świadczeń społecznych w szczególności z powodu:

- ✓ ubóstwa,
- ✓ sieroctwa,
- ✓ bezdomności,
- ✓ bezrobocia,
- ✓ niepełnosprawności,
- ✓ długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- ✓ przemocy domowej,
- ✓ potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,

- ✓ potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- ✓ bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- ✓ trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- ✓ trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- ✓ alkoholizmu lub narkomani,
- ✓ zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej
- ✓ klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W grudniu 2023 roku struktura zatrudnienia przedstawiała się następująco:

- kierownik- 1 etat;
- pracownik socjalny- 1 etat;
- starszy specjalista pracy socjalnej- 2 etaty;
- Inspektor ds. świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego i świadczeń wychowawczych- 1 etat;
- 1 asystent rodziny (umowa zlecenie);
- Kierownik Klubu Senior+- ¼ etatu.

W 2023 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jasięcu objął pomocą 80 rodzin z terenu gminy. **Dane zawarte w tabeli 6 wskazują, że w ciągu ostatnich trzech lat zmalała liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej.**

Tabela 6. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2021-2023.

	2021 r.	2022 r.	2023r.
Liczba rodzin ogółem	122	81	80

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jasięcu

Dane zawarte w tabeli 7 wskazują, że w 2023 roku zmalała liczba udzielonych świadczeń niepieniężnych oraz pieniężnych, natomiast wzrosła liczba udzielonych porad.

Tabela 7. Rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS.

	2021 r.	2022 r.	2023 r.
--	---------	---------	---------

Świadczenia niepieniężne	61	60	53
Świadczenia pieniężne	53	58	47
Świadczenia porady	48	6	15

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jasieńcu

Pomoc w formie pracy socjalnej należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym i nie zależy od sytuacji materialnej osoby czy rodziny wymagającej wsparcia w tej formie. Praca socjalna skierowana jest na przywrócenie zdolności samodzielnego funkcjonowania klientów pomocy społecznej, ma na celu ułatwianie funkcjonowania osób i rodzin, rozwijanie poczucia własnej wartości poprzez wykorzystanie własnych możliwości oraz zasobów lokalnej społeczności. **W 2023 roku pracą socjalną objęto 59 rodzin w tym 15 rodzin wyłącznie w postaci pracy socjalnej (w 2022 roku pracą socjalną objęto 29 rodzin w tym 6 rodzin wyłącznie w postaci pracy socjalnej; w 2021 roku pracą socjalną objęto 87 rodzin, w tym 48 rodzin wyłącznie w postaci pracy socjalnej).** W ramach prowadzonej pracy socjalnej współpracowano z PUP w Grójcu, PCPR w Grójcu, Sądem Rejonowym w Grójcu, Ośrodkami Zdrowia na terenie Gminy Jasieniec i poza gminą, Placówkami Oświatowymi, innymi Ośrodkami Pomocy Społecznej, Komendą Powiatową Policji w Grójcu, Dzielnicowym obsługującym Gminę Jasieniec, Kuratorami społecznymi i zawodowymi Sądu Rejonowego w Grójcu, ZUS, KRUS.

Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej

Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej na terenie Gminy Jasieniec są niezmiennie od kilku lat długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz ubóstwo.

Tabela 8. Powody przyznawania pomocy społecznej- liczba rodzin⁵.

	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Niepełnosprawność	37	17	21
Bezrobocie	11	9	9

⁵ W jednym przypadku podstawą do udzielenia pomocy może być równocześnie kilka przesłanek.

Ubóstwo	21	20	11
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych	5	5	7
Długotrwała choroba	31	21	19
Alkoholizm	5	4	6
Inne	12	5	7

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jasieńcu

Długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność

Problem długotrwałej choroby dotyczy osób, które z powodu posiadanego schorzenia pozostają przez długi czas pod opieką lekarską, a choroba, na którą cierpią, często nie jest możliwa do całkowitego wyleczenia, a jedynie minimalizowane są jej objawy. Ciężka choroba natomiast to taka, która zagraża życiu człowieka. Otrzymanie pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby jest uzależnione również od tego, w jakim stopniu posiadane schorzenie utrudnia życie wnioskodawcy. Uwzględniane są takie okoliczności jak: wydatki ponoszone

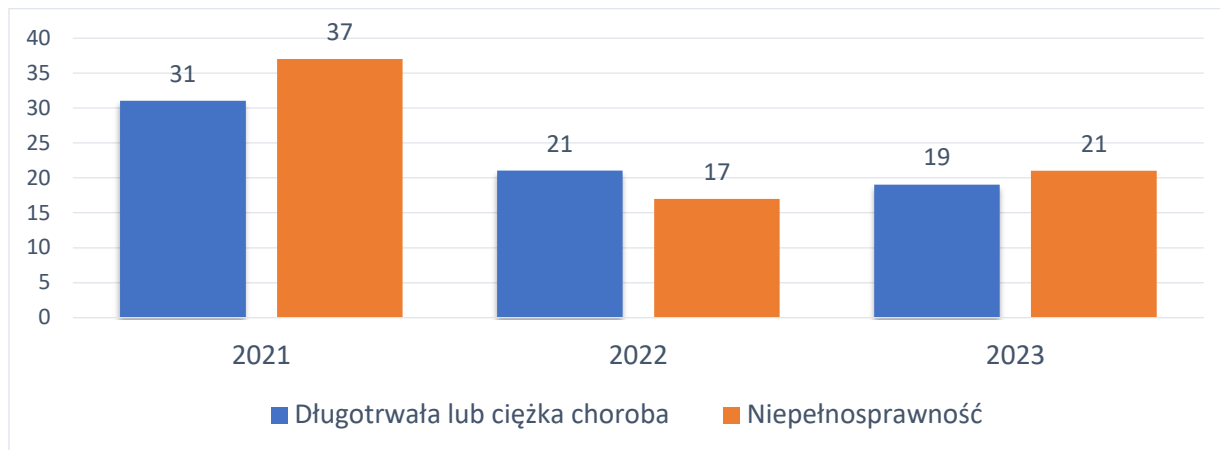
w związku z zakupem leków, wydatki związane z wyjazdami do specjalistów, utrudnienie w podjęciu zatrudnienia.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje osoby niepełnosprawne, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby niepełnosprawne to również te, które uzyskały orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów oraz dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia.

Długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność są jednymi z najczęściej występujących przyczyn korzystania z pomocy społecznej. Jednakże zauważyć należy, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ciągu ostatnich trzech lat zmalała. Natomiast liczba rodzin korzystających

z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności ma w analizowanym okresie tendencję dynamiczną- w 2022 roku liczba ta zmalała, a następnie w 2023 roku wzrosła.

Wykres 2. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Jasieniec z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz niepełnosprawności w latach 2021-2023.

Samotnej osobie niepełnosprawnej oraz przewlekle chorej, która wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Nową formą usług opiekuńczych, która została wprowadzona pod koniec lipca 2023 roku na mocy nowelizacji Ustawy o pomocy społecznej są usługi sąsiedzkie. Usługi sąsiedzkie obejmują pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczno- pielęgnacyjną, przez którą należy rozumieć formy wsparcia niewymagające specjalistycznej wiedzy i kompetencji oraz w miarę potrzeb i możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. **W 2023 roku Gmina Jasieniec nie udzielała świadczeń w formie usług opiekuńczych (w 2022 roku pomocą w tej formie objęto 5 osób; w 2021 roku pomocą w tej formie objęto 6 osób).**

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności (jak np. wspieranie nabywania i rozwoju umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, pomoc w życiu społecznym, w załatwianiu spraw urzędowych i uzyskaniu zatrudnienia, wspieranie procesu leczenia i rehabilitacja fizyczna). Usługi te są świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym (posiadające np. kwalifikacje do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, pedagoga, psychologa, pielęgniarki, asystenta osoby niepełnosprawnej, rehabilitanta).

W latach 2021-2023 Gmina Jasieniec nie udzielała świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych.

Proces starzenia się społeczeństwa powoduje zapotrzebowanie na podstawowe usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania. Rzutuje to bezpośrednio na kierunek pomocy społecznej. Dla gminy wskaźniki te (liczba osób w wieku poprodukcyjnym w gminie, liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w poprzednich latach, liczba osób umieszczanych w domach pomocy społecznej w poprzednich latach itp.) pozwalają prognozować liczbę osób wymagających pomocy w postaci usług podstawowych i specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym psychiatrycznych, asystentury, pomocy sąsiedzkiej, opieki wytechnieniowej. Głównym powodem wzrostu zapotrzebowania na usługi jest izolacja w czasie pandemii, brak zainteresowania potrzebującymi członkami rodziny, samotność, brak dostępności do lekarzy.

Osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie bezdomnej, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, może być przyznane wsparcie w mieszkaniu treningowym lub wspomagającym. **Na terenie Gminy Jasieniec nie funkcjonują mieszkania treningowe ani mieszkania wspomagane.**

Osobie wymagającej całodobowej opieki, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Dom Pomocy Społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu (określonego rozporządzeniem Ministra), w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających.

W 2023 r. Gmina Jasieniec ponosiła odpłatność za pobyt 7 mieszkańców w domach pomocy społecznej (w 2022 r.- 7 mieszkańców; w 2021 r.- 4 mieszkańców).

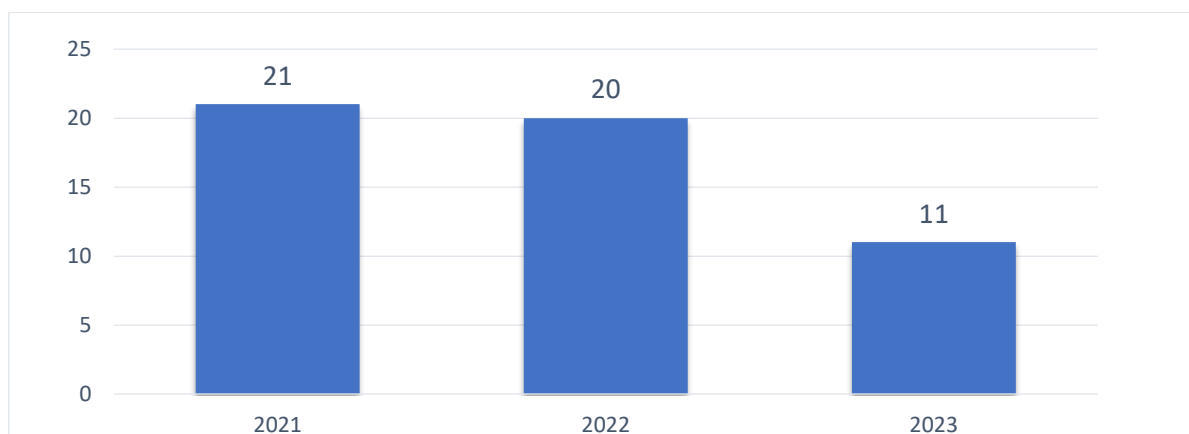
Ubóstwo

Ubóstwo określa się jako stan warunków bytowych uniemożliwiający zaspokajanie podstawowych potrzeb, funkcji życiowych. Przyczyny i konsekwencje ubóstwa często trudno od siebie oddzielić. Zarówno skutkiem jak i czynnikiem mogą być np. dezintegracja rodziny, rozwój przestępczości, marginalizacja, nierówny start dzieci i młodzieży, patologie społeczne czy niepełnosprawność.

Dodatkowo, nieodpowiednia działalność organów państwowych może zniechęcać do poprawy swojej sytuacji materialnej (np. płaca minimalna) czy też prowadzić do bierności i niezaradności życiowej (system zasiłków i świadczeń) całych grup społecznych. Zagrożenie ubóstwem dotyczy zwłaszcza rodzin wielodzietnych i niepełnych, kręgów patologii społecznej, osoby niepełnosprawne, grupy mniejszościowe, ludzi posiadających niskie kwalifikacje zawodowe, migrantów, ludzi starych.

Dane GOPS w Jasięcu wskazują, że w latach 2021-2023 zmalała liczba rodzin w gminie korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. Ubóstwo jest jedną z najczęściej występujących przyczyn trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc społeczną.

Wykres 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Jasieniec z powodu ubóstwa w latach 2021-2023.

Zasiłek stały przysługuje pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na

osobę w rodzinie. **W 2023 roku GOPS w Jasięcu wypłacił zasiłki stałe dla 19 osób (w 2022 roku- dla 23 osób; w 2021 roku- dla 22 osób).**

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego: osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny. **W 2023 roku GOPS w Jasięcu przyznał zasiłki okresowe 6 rodzinom (w 2022 roku- dla 7 rodzin; w 2021 roku- dla 8 rodzin).**

Zasiłek celowy to świadczenie dla osób i rodzin przyznawane na zaspokojenie niezbędnych potrzeb, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. **W 2023 roku GOPS w Jasięcu przyznał zasiłki celowe i specjalne celowe dla 101 osób (w 2022 roku- dla 127 osób; w 2021 roku- dla 54 osób).**

Program „Posiłek w szkole i w domu” zapewnia pomoc zarówno osobom starszym, niepełnosprawnym, o niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji. Program przewiduje wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Istotnym elementem Programu jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej. Takie rozwiązanie daje bowiem większą kontrolę nad jakością kupowanych produktów, z których przygotowywane są posiłki, oraz nad procesem ich przygotowywania. Celem Programu jest również zapewnienie wsparcia finansowego organom prowadzącym publiczne szkoły podstawowe, w tym szkołom artystycznym realizującym kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej, w organizacji stołówek oraz miejsc spożywania posiłków w szkołach. **W 2023 roku dożywianiem objętych w sumie 90 osób z terenu gminy (w 2022 rok- 116 osób; w 2021 roku- 109 osób).**

Bezrobocie

Bezrobociem określa się stan, w którym część zasobów pracy w wieku produkcyjnym jest zdolna do pracy, poszukuje jej, ale nie znajduje zatrudnienia. Innymi słowy, to efekt nierównowagi pomiędzy podażą na pracę a jej popytem. Na bezrobocie mają wpływ dwa rodzaje czynników: płacowe i pozapłacowe. Pierwsze są mechanizmem regulacji rozmiaru bezrobocia płacą realną. Czynniki pozapłacowe natomiast ograniczają popyt na pracę lub zwiększają jej podaż. Ten rodzaj zagrożenia społecznego niesie za sobą nie tylko negatywne konsekwencje dla osoby bezrobotnej pogarszając sytuację materialną, czy niekorzystnie wpływając na jej kapitał społeczny, ale także dla gospodarki kraju. Bezrobocie prowadzi do utraty produkcji, państwo zostaje obciążone finansowo, ponieważ następuje wzrost wydatków na świadczenia socjalne, a także słabnie kapitał ludzki. Stopa bezrobocia na koniec 2023 roku wynosiła: w Polsce- 5,1%; w województwie mazowieckim- 4,1%; w powiecie grójeckim- 2,7%.

Liczba osób bezrobotnych na dzień 31.12.2023 r. zarejestrowanych w Gminie Jasieniec według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Grójcu wynosiła 66. **W latach 2022-2023 liczba zarejestrowanych bezrobotnych na terenie gminy Jasieniec wzrosła.**

Tabela 9. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Jasieniec.

	2021	2022	2023
Ogółem	39	47	66
Kobiety	21	20	36
Mężczyźni	18	27	30
Długotrwale bezrobotni	18	16	19

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grójcu

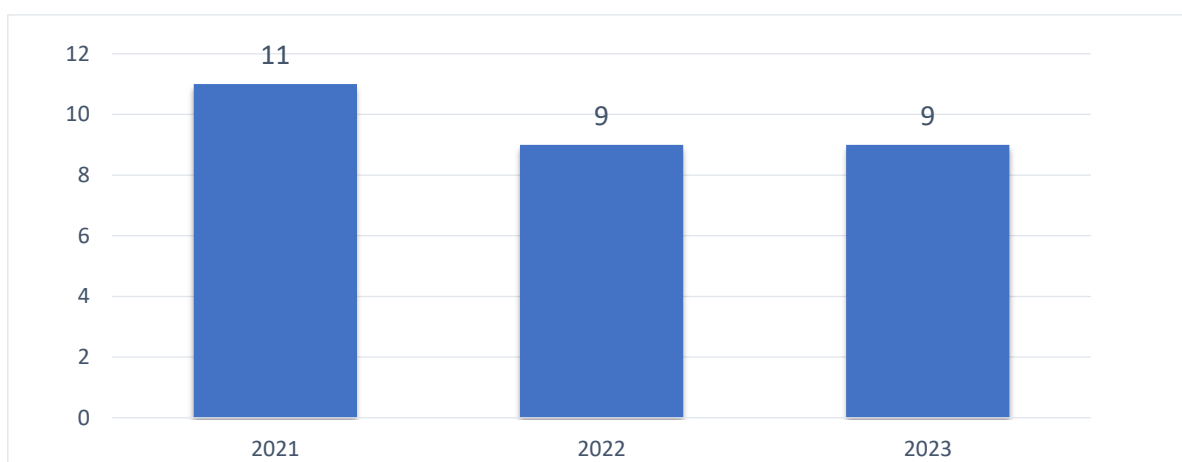
Zauważyć należy, że w 2023 roku w stosunku do 2021 roku wzrosła również liczba osób długotrwale bezrobotnych. Sytuację pozostawania bez pracy, wskutek długotrwałej bezczynności, bezrobotny może traktować jako sposób na życie. Wydłużający się okres bez zatrudnienia może spowodować, iż bezrobotni będą bardziej skłonni

zaakceptować swoją sytuację. Sprzyja to tendencji do godzenia się na niższy standard życia, na uzależnienie od pomocy innych, do zmniejszenia aktywności poszukiwania. Długotrwałe pozostawanie bez pracy stwarza zagrożenie patologią społeczną, zmniejsza szansę znalezienia zatrudnienia,

a tym samym powoduje degradację materialną i izolację społeczną jednostki.

Dane GOPS w Jasińcu wskazują, że w latach 2022- 2023 liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia utrzymuje się na stałym poziomie.

Wykres 4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Jasińcu z powodu bezrobocia w latach 2021-2023.

Bezradność opiekuńczo- wychowawcza, potrzeba ochrony macierzyństwa

Rolą rodziny jest zapewnienie dziecku opieki oraz jego wychowanie w celu przygotowania go do życia w społeczeństwie. Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka, w którym uczy się nawiązywać kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Na środowisko rodzinne składają się: struktura rodziny, atmosfera wychowawcza w domu, warunki materialne i zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców i ogólna struktura środowiska.

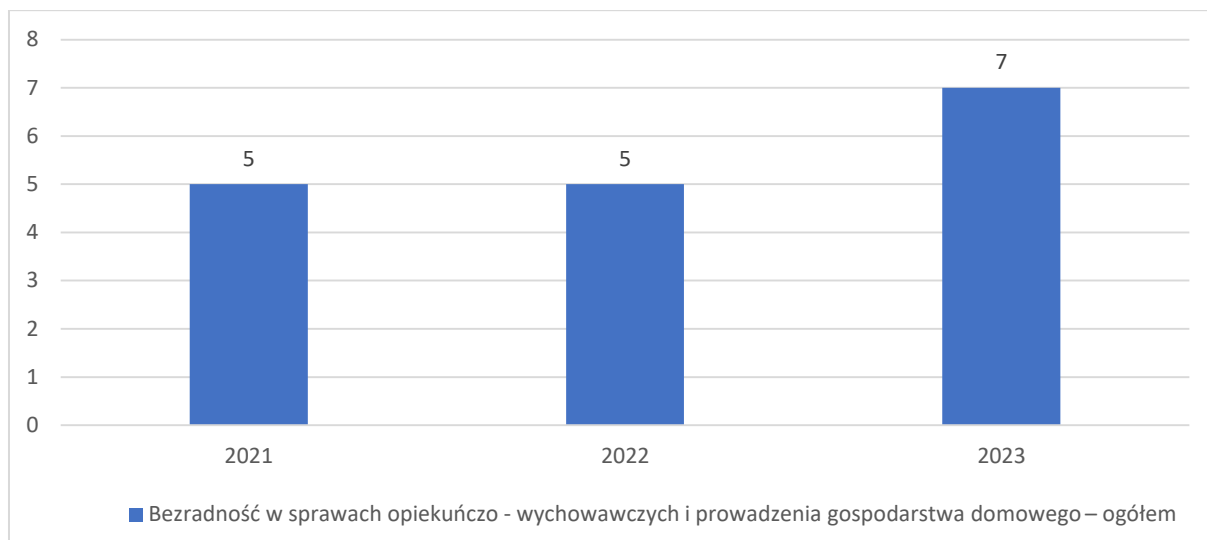
Rodzina jednak nie zawsze prawidłowo wykonuje powyższe zadania. Bezradność występować może w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego – problem z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania itp. Bezradności tej nie należy jednak mylić z problemem posiadania przez rodzinę niewystarczających środków finansowych

na zabezpieczenie tych potrzeb, gdyż w tym wypadku niezaspokojenie ich nie musi występować w parze z nieprawidłowym pełnieniem funkcji opiekuńczo-wychowawczych. O bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego powinno mówić się w odniesieniu do rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób.

Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny jest częstym powodem zaniedbywania przez dzieci nauki, nierealizowania obowiązku szkolnego, demoralizacji oraz niskiej samooceny. Brak specjalistycznego wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu powoduje potencjalne zagrożenie związane z koniecznością umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych w dalszym ciągu stanowią znaczny odsetek klientów pomocy społecznej. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu oraz problemy w pełnieniu ról rodzicielskich współlistnieją z innymi trudnościami takimi jak: uzależnienie od alkoholu i środków psychoaktywnych, przemoc domowa, przestępczość, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, małżeńskich, zawodowych. Ważne jest zatem systematyczne monitorowanie tych środowisk przez pracowników socjalnych, wspieranie ze strony asystentów rodziny, pedagogów szkolnych oraz przedstawicieli innych grup zawodowych kontaktujących się z rodziną. Specyfika rodzin niewydolnych wychowawczo wymaga od służb pomocowych zintegrowania działań skierowanych na dziecko i rodzinę w sposób wielodyscyplinarny.

Dane GOPS w Jasięcu wskazują, że w latach 2021-2023 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekuńczo- wychowawczej ma tendencję wzrostową- w 2022 roku liczba ta utrzymała się na takim samym poziomie co w 2022 roku, aczkolwiek w 2023 roku wzrosła.

Wykres 5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Jasieniec z powodu bezradności opiekuńczo- wychowawczej w latach 2021-2023.

Obowiązek wspierania rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji, niemogącej realizować funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa przede wszystkim na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej podzieliła zadania gminy i powiatu. Po stronie gminy jest praca z rodzinami biologicznymi, zaś działania powiatu skupiają się przede wszystkim na pracy z rodzinami zastępczymi. Gmina zapewnia wsparcie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo –wychowawczych poprzez działania wspomagające rodziców mających problemy w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich, tak, aby zapobiec doprowadzeniu do sytuacji, w której dziecko, ze względu na jego dobro, zostałyby umieszczone w opiece w pieczy zastępczej.

Efektem podejmowanych działań w ramach systemu ma być zapewnienie rodzinie takiej pomocy, która wyeliminuje zagrożenie zabrania dziecka z rodziny biologicznej. Obowiązek ten realizowany powinien być we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.

W 2023 roku Gmina Jasieniec opłacała koszty pobytu 5 dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (w 2022 roku- 2 dzieci, w 2021 roku- 2 dzieci).

Asystent rodziny pracuje w rodzinach, w których występują trudności opiekuńczo – wychowawcze, w szczególności w rodzinach niepełnych, wielodzietnych i borykających się z niepełnosprawnością dziecka. Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania. Celem asystenta rodziny jest przede wszystkim mobilizacja, wsparcie rodzin oraz wspólne rozwiązywanie ich problemów. Oprócz tego, rodziny mogą liczyć na wsparcie emocjonalne i poradnictwo. Asystent zmierza do tego, aby wzbudzić u podopiecznych dążenie do zmiany swojej sytuacji życiowej. **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jasięcu zatrudnia 1 asystenta rodziny na umowę zlecenie.**

Z kolei prawo do świadczeń pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności oznacza objęcie pomocą społeczną kobiet w ciąży i rodzin wychowujących dzieci. Rodzina wielodzietna to rodzina, w której skład wchodzi troje i więcej dzieci.

Do roku 2017, Ustawa z 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej była jedynym podstawowym aktem prawnym, który definiował różnorodne formy wsparcia rodziny na poziomie gminy. W grudniu 2016 roku Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia kompleksowego programu wsparcia dla rodzin „Za życiem”. W ślad za programem została uchwalona Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Wspomniane dokumenty zaczęły obowiązywać w styczniu 2017 roku. „Za życiem” wspiera rodziny z osobami niepełnosprawnymi, a w szczególności wychowujące niepełnosprawne dzieci.

Proponowana przez rząd pomoc obejmuje kompleksowe rozwiązania dotyczące wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin, wczesnego wspomaganie dziecka i jego rodziny, usług wspierających i rehabilitacyjnych oraz wsparcia mieszkaniowego. Zgodnie z nowymi przepisami rodzinom, w których urodzi się dziecko z ciężką i nieodwracalną niepełnosprawnością albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, przysługuje jednorazowe świadczenie w wysokości 4 tys. zł. Ustawa „Za życiem” przewiduje również m. in. że przewodnikiem po systemie wsparcia dla rodzin, w których urodzą się dzieci z niepełnosprawnością lub ciężką chorobą, będzie asystent rodziny, którego zadaniem będzie koordynowanie dostępnej pomocy. Ustawa ma również znacznie usprawnić dostęp do świadczeń zdrowotnych.

Karta Dużej Rodziny jest wydawana dla rodziny, które posiadają lub wychowywały w przeszłości co najmniej troje dzieci. W związku z posiadaniem takiej karty mają możliwość

skorzystania z wielu zniżek. Rodzice otrzymują KDR dożywotnio, natomiast dzieci do ukończenia 18 roku życia lub maksymalnie do 25 lat w przypadku nauki w szkole.

Łącznie w okresie 2021- 2023 w Gminie Jasieniec wydano 233 Karty Dużej Rodziny.

Uzależnienia

Podstawą prawną działań gminnych związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych i narkomanii jest ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Wymienione ustawy tworzą spójny system umożliwiający samorządom terytorialnym prowadzenie lokalnej polityki wobec zagrożeń wynikających ze spożywania alkoholu i narkotyków a także wyznaczają konkretne zadania i wskazują środki na ich realizację.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi stanowi, że prowadzenie działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gminy. Ich realizacja prowadzona jest w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii stanowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego przez radę gminy, uwzględniającego cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Elementem gminnego programu mogą być również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym. **Głównym celem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Jasieniec na lata 2023-2025 jest przeciwdziałanie problemom uzależnień w gminie.**

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii nakłada na samorząd gminy na równi z organami administracji rządowej obowiązek kształtowania polityki alkoholowej i przeciwdziałania narkomanii.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest powoływana na podstawie art. 4¹ ust. 3 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta. W skład gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki

i rozwiązywania problemów alkoholowych (art. 4¹ ust. 4 ww. ustawy), a zasady

wynagradzania członków gminnych komisji określa rada gminy w gminnych programach rozwiązywania problemów alkoholowych (art. 4¹ ust. 5 ww. ustawy). Do ustawowych zadań gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych należy:

- ✓ inicjowanie działań w zakresie realizacji zadań własnych gminy związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych (wymienionych powyżej) - (art. 4¹ ust. 3 ww. ustawy);
- ✓ podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego (art. 4¹ ust. 3 ww. ustawy);
- ✓ opiniowanie wydawania zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych - zgodność lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami rady gminy, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2 ustawy (limit i lokalizacja punktów, w których sprzedawane i podawane są napoje alkoholowe);
- ✓ kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych (na podstawie upoważnienia wystawionego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) - (art. 18 ust. 8 ww. ustawy).

W 2023 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odbyła łącznie 2 posiedzenia, przeprowadziła 22 rozmowy z osobami zgłoszonymi. Ponadto, GKRPA zaopiniowała 3 wnioski na sprzedaż napojów alkoholowych, które były zgodne z uchwałą Rady

Gminy w sprawie limitu i lokalizacji tych punktów oraz przeprowadziła 2 kontrole przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych. Szczegółowe dane dotyczące działalności Komisji za ostatnie 3 lata przedstawia tabela 6.

Tabela 10. Działalność GKRPA w latach 2021-2023.

Działalność GKRPA			
	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Posiedzenia Komisji- ogółem	3	4	2
Ogólne posiedzenia Komisji	3	4	2
Przeprowadzone rozmowy	8	16	22
Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych	2	1	2

Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych	4	4	3
--	---	---	---

Źródło: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Jasieńcu

Członkowie GKRPA w latach 2021-2023 doskonalili swoje kompetencje biorąc udział w szkoleniach:

- 2021 rok- 1 szkolenie;
- 2022 rok- 1 szkolenie;
- 2023 rok- 2 szkolenia.

Wśród ważniejszych oddziaływań profilaktycznych prowadzonych na terenie gminy Jasieniec, skierowanych do dzieci i młodzieży należy wymienić:

- 2021 rok: Materiały z zakresu profilaktyki uniwersalnej- zakup i dystrybucja
Ilość osób uczestniczących:
  - I. Uczniów: 250;
  - II. Nauczycieli: 19;
  - III. Rodziców: 21.
- 2022 rok: Materiały z zakresu profilaktyki uniwersalnej- zakup i dystrybucja
Ilość osób uczestniczących:
  - I. Uczniów: 300;
  - II. Nauczycieli: 21;
  - III. Rodziców: 40.
- 2023 rok: Materiały z zakresu profilaktyki uniwersalnej- zakup i dystrybucja
Ilość osób uczestniczących:
  - I. Uczniów: 350;
  - II. Nauczycieli: 23;
  - III. Rodziców: 44.

Inne działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży:

- 2021 rok:
  - ✓ Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (liczba osób uczestniczących: 10).
  - ✓ Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu

- ✓ profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (liczba osób uczestniczących: 200).
- ✓ Inne (liczba osób uczestniczących: 30).
- 2022 rok:
  - ✓ Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (liczba osób uczestniczących: 4).
  - ✓ Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (liczba osób uczestniczących: 170).
  - ✓ Inne (liczba osób uczestniczących: 70).
- 2023 rok:
  - ✓ Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (liczba osób uczestniczących: 4).
  - ✓ Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (liczba osób uczestniczących: 170).
  - ✓ Inne (liczba osób uczestniczących: 100).

Przemoc domowa

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej przez pojęcie przemocy domowej rozumie się: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań aspołecznych, grożących patologiami, w tym przemocą domową.

W myśl art. 6. ust. 2 pkt 1-4 w/w ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej do pozostałych zadań własnych gminy należy:

- ✓ opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- ✓ prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- ✓ zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia;
- ✓ tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Celem Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej jest zdynamizowanie skutecznych działań na rzecz współpracy między samorządem, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną w zakresie graniczenia rozmiaru następstw zjawiska przemocy domowej ze szczególnym uwzględnieniem pomocy wobec dzieci poprzez:

- a. Wspieranie i pomoc (doradcza, socjalna, terapeutyczna) dzieciom i rodzinom będącymi osobami poszkodowanymi przemocą,
- b. Proponowanie pozytywnych rozwiązań merytorycznych, organizacyjnych i prawnych związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej,
- c. Dostarczenie społeczności lokalnej wiedzy o zjawisku przemocy i sposobach radzenia sobie z problemem,
- d. Motywowanie społeczności lokalnej do organizacji i podejmowania działań na rzecz osób doznających przemocy.

Zgodnie z art. 9b. ust. 1. w/w ustawy Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej.

Do zadań zespołu interdyscyplinarnego należy tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie

i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3– 5 w/w ustawy, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- 2) inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;
- 3) inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 4) opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 5) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 6) powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;
- 7) monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) przekazywanie informacji, o której mowa w art. 9e ust. 3 w/w ustawy oraz dokumentacji, o której mowa w art. 9c ust. 5a w/w ustawy;
- 9) kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;
- 10) składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2022 r. poz. 2151, 2311, 2581 i 2600 oraz z 2023 r. poz. 289 i 535).

W ramach Zespołu Interdyscyplinarnego powoływane są grupy diagnostyczno-pomocowe, które zapewniają interdyscyplinarny, kompleksowy, uwzględniający potrzeby wszystkich członków rodziny, charakter pracy. Do zadań grup diagnostyczno-pomocowych należy w szczególności:

- 1) dokonanie, na podstawie procedury „Niebieskie Karty”, oceny sytuacji domowej osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;

- 2) realizacja procedury „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia podejrzenia wystąpienia przemocy domowej, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia;
- 3) zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” pod jej nieobecność;
- 4) realizacja działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 5) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 6) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa
w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń;
- 7) monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w tym również po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) zakończenie procedury „Niebieskie Karty”;
- 9) dokumentowanie podejmowanych działań, stanowiących podstawę:
  - a) uznania braku zasadności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”,
  - b) wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”;
- 10) informowanie przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego o efektach podjętych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Uzyskane dane wskazują, że latach od 2022 roku liczba wszczynanych procedur Niebieska Karta utrzymuje się na stałym poziomie. Instytucją, która najczęściej wszczynają procedurę jest Policja.

Tabela 11. Liczba założonych Niebieskich Kart.

Procedura Niebieska Karta			
	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Ogółem, w tym przez:	8	12	12
Policja	8	11	11

GOPS	0	1	1
-------------	---	---	---

Źródło: dane z Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Jasińcu

Dane uzyskane od Policji potwierdzają dynamiczną tendencję zjawiska przemocy domowej na terenie gminy Jasińiec. Osobami doznającymi przemocy domowej najczęściej są dzieci oraz kobiety, zaś osobami stosującymi przemoc domową zazwyczaj są mężczyźni.

Tabela 12. Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową.

	2021	2022	2023
Liczba interwencji dotyczących przemocy domowej	118	123	135
Liczba osób doznających przemocy domowej- ogółem, w tym:	17	24	30
• Kobiety	8	12	12
• Mężczyźni	3	3	2
• Małoletni do 13 roku życia	4	5	11
• Nieletni w przedziale 13-18 lat	2	4	5
Liczba osób stosujących przemoc domową- ogółem, w tym:	7	13	13
• Kobiety	0	1	0
• Mężczyźni	7	12	13
• Nieletni	0	0	0
Liczba osób stosujących przemoc domową pod wpływem alkoholu- ogółem, w tym:	6	-	8

• Kobiety	0	-	0
• Mężczyźni	6	-	8
• Nieletni	0	-	0

Źródło: Posterunek Policji w Jasieńcu

Diagnoza problemów społecznych w ujęciu badań ankietowych

Jednym z głównych założeń niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Jasieniec jest przedstawienie problemów występujących w społeczności lokalnej oraz wskazanie kierunków ich rozwiązywania. Zdiagnozowanie problemów społecznych było możliwe między innymi poprzez przeprowadzenie badań wśród mieszkańców gminy. Badania ankietowe przeprowadzone zostały w drugiej połowie 2024 roku. Szczegółowe dane z przeprowadzonej diagnozy zostały zamieszczone w raporcie „Diagnoza lokalnych problemów społecznych”.

Dorośli mieszkańcy gminy

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym,
- zagadnienia związane z uzależnieniami,
- społeczne zaangażowanie mieszkańców gminy,
- zagadnienia związane z przemocą domową, w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych,
- zagadnienia związane z funkcjonowaniem osób starszych w środowisku lokalnym,
- zagadnienia związane z zaangażowaniem władz lokalnych w rozwiązywanie problemów,
- zagadnienia związane z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.

WYNIKI BADAŃ:

Najważniejsze problemy społeczne w opinii mieszkańców:

- ✓ Mieszkańcy Gminy Jasieniec za najistotniejsze problemy w ich środowisku lokalnym uznali uzależnienie od alkoholu oraz problemy opiekuńczo- wychowawcze. Z kolei jako najmniej istotny problem badani wskazali bezdomność.

Aktywność społeczna mieszkańców

- ✓ W subiektywnej opinii 48% ankietowanych współpraca w zakresie rozwiązywania problemów społecznych pomiędzy władzami samorządowymi a organizacjami pozarządowymi i kościelnymi przebiega przeciętnie. Z kolei łącznie 30% wskazało, że współpraca ta przebiega dobrze i bardzo dobrze, a 14% nie ma zdania na ten temat. Pozostałe 9% oceniło tę współpracę źle.
- ✓ 69% mieszkańców uczestniczyło w ostatnim roku w wydarzeniach kulturalno-integracyjnych organizowanych na terenie Gminy (np. dożynki, uroczystości rocznicowe). Respondenci, którzy nie uczestniczyli w takich wydarzeniach, wskazywali najczęściej, że nie mieli na to czasu (60%) oraz nie byli tym zainteresowani (33%). Mniejszy odsetek ankietowanych wskazał, że nie brał w nich udziału, ponieważ nie miał jak na nie dojechać (7%) oraz z innych powodów niż wymienione w ankiecie (7%). Na podstawie tych wyników należy stwierdzić, że mieszkańcy gminy Jasieniec są dość aktywną społecznością.
- ✓ 67% uważa, iż większość potrzeb w sektorze życia społecznego jest w gminie zaspokajana. Przeciwnego zdania jest 33% badanych. Zdaniem ankietowanych większej uwagi ze strony władz wymaga przede wszystkim opieka zdrowotna (60%) oraz oferta edukacyjna i wychowawcza. Mniejszy odsetek badanych wskazał na transport osobowy (27%), bezpieczeństwo publiczne (27%), rekreację i wypoczynek (20%) oraz profilaktykę uzależnień (20%). Natomiast najmniej ankietowanych wskazało, że uwagi wymaga gospodarka mieszkaniowa (7%), handel i usługi (7%) oraz inne (13%).
- ✓ Większość mieszkańców gminy Jasieniec- 68% czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania. Z kolei 9% wskazało na brak poczucia bezpieczeństwa na terenie gminy. Pozostałe 23% nie potrafiło tego określić.

- ✓ 48% mieszkańców utrzymuje poprawne relacje z najbliższymi sąsiadami, a kolejne 48% oceniło je jako bardzo dobre. Pozostałe 5% respondentów wskazało, że nie utrzymuje żadnych relacji z najbliższymi sąsiadami.

Potrzeba realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień w opinii mieszkańców Gminy Jasieniec

- ✓ Mieszkańcy Gminy Jasieniec zostali zapytani o to czy widzą potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień oraz o to, jakie działania w tym obszarze są w ich opinii najbardziej potrzebne. Większość respondentów- 80% dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Świadczy to pośrednio o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych (alkohol, nikotyna, narkotyki, nowe substancje psychoaktywne, leki) oraz zapobieganie różnorodnym szkodom zdrowotnym i społecznym, które są z tym związane, takim jak: groźne choroby i infekcje, wypadki drogowe, zatrucia i przedawkowania, uzależnienia, niepełnosprawność, marginalizacja, konflikty z prawem, problemy młodych ludzi w uzyskaniu zatrudnienia, akty agresji, problemy w relacjach z innymi, problemy w nauce i inne destrukcyjne lub szkodliwe czyny popełniane pod wpływem substancji psychoaktywnych oraz w związku z nimi. Respondenci, którzy dostrzegają potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień zostali poproszeni o wskazanie, które z owych działań są w ich opinii najbardziej potrzebne. Badani wskazywali najczęściej na potrzebę udzielania wsparcia psychologicznego dla rodzin (44%) oraz prowadzenia warsztatów profilaktycznych dla uczniów (24%). Poza tym, ankietowani zaznaczali, że w tym zakresie ważne są: otwarte konsultacje z terapeutą uzależnień (15%), pomoc w integracji dzieci po okresie izolacji spowodowanym pandemią (15%) oraz ogólnopolskie kampanie profilaktyczne (5%).
- ✓ Jako najbardziej powszechne uzależnienie występujące wśród mieszkańców gminy, badani uznali uzależnienie od alkoholu (łącznie 72% wskazało, że jest ono bardzo powszechne i dość powszechne). Na drugim miejscu znalazło się uzależnienie od narkotyków (łącznie 20%), a na trzecim- uzależnienie od dopalaczy (łącznie 19%).

Przemoc domowa

- ✓ Nieco ponad połowa mieszkańców Gminy Jasieniec- 52% wskazało, że nie ma w swoim otoczeniu osób doświadczających przemocy domowej. Tym samym,

23% respondentów zaznaczyło, że zna takie osoby, a 52% ma podejrzenia, że zjawisko przemocy domowej jest obecne w ich otoczeniu.

- ✓ Jedynie 27% respondentów wie, gdzie może zgłosić się po pomoc osoba doznająca przemocy domowej.

Osoby starsze

- ✓ W pierwszej kolejności mieszkańcy zostali poproszeni o ogólną ocenę sytuacji seniorów w gminie. W subiektywnej ocenie 41% badanych sytuacja ta jest dobra, 9% uważa, że jest zła, a 50% nie ma zdania w tej kwestii.
- ✓ Następnie zapytano mieszkańców o to, czy ich zdaniem oferta działań skierowanych do seniorów na terenie gminy jest wystarczająca. Zdecydowana większość- 86% badanych wskazało na odpowiedź twierdzącą. Jednakże 14% ankietowanych jest zdania, że oferta ta jest niewystarczająca.

Osoby z niepełnosprawnościami

- ✓ Zdaniem 66% badanych osoby niepełnosprawne nie są wykluczone społecznie w środowisku lokalnym. Jedynie 2% mieszkańców wskazało, że osoby te nie są akceptowane. Pozostałe 32% nie ma zdania na ten temat.
- ✓ Kolejno badani mieli wskazać, czy ich zdaniem osoba niepełnosprawna może uzyskać na terenie gminy zatrudnienie. Tylko 25% mieszkańców wskazało odpowiedź twierdzącą. W sumie 27% badanych zaznaczyło odpowiedź przeczącą, z czego 20% odpowiedziało, że nie ma ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, a 7%, że pracodawcy nie chcą zatrudniać tych osób. Pozostałe 48% nie ma zdania na ten temat.

Opieka zdrowotna

- ✓ W subiektywnej ocenie łącznie 20% badanych stan opieki zdrowotnej na terenie gminy Jasieniec funkcjonuje bardzo dobrze lub raczej dobrze, aczkolwiek w sumie aż 50% ankietowanych odpowiedziało, że funkcjonuje on raczej źle i bardzo źle.

Wpływ pandemii COVID-19 na kondycję psychiczną mieszkańców

- ✓ W pierwszej kolejności mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę swojej kondycji psychicznej. Łącznie 89% respondentów oceniło ją bardzo dobrze oraz dobrze, a 7%- źle. Pozostałe 5% nie ma zdania na ten temat.

- ✓ Następnie zapytano mieszkańców czy zaobserwowali jakieś zmiany w zachowaniu swoich dzieci, odkąd wybuchła pandemia COVID-19. Wyniki wskazują, że część respondentów zaobserwowała negatywne zmiany w ich zachowaniu- 20% wskazało, że dziecko stało się bardziej apatyczne i wycofane, a 14% zaznaczyło, że dziecko stało się bardziej agresywne. Poza tym, 59% nie zaobserwowało żadnych zmian w zachowaniu swojego dziecka. Żaden z ankietowanych nie zauważył pozytywnych zmian w zachowaniu potomstwa.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Niniejsze badania przeprowadzono metodą badań ilościowych za pomocą kwestionariusza ankiety. W badaniu wzięli udział pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jasięcu.

Wyniki badania

- ✓ W pierwszej kolejności badani pracownicy GOPS zostali poproszeni o ocenę istotności problemów występujących w ich środowisku lokalnym. Najistotniejszymi ich zdaniem problemami są: przemoc domowa, uzależnienie od alkoholu, bieda, ubóstwo, niepełnosprawność, uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej oraz bezradność w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego. Z kolei za najmniej istotny problem ta grupa respondentów uznała bezdomność.
- ✓ Następnie pracownicy GOPS zostali zapytani o to, jakie wsparcie jest ich zdaniem najbardziej potrzebne dla mieszkańców gminy. Było to pytanie otwarte, w którym badani mieli podać swoje propozycje. Pracownicy GOPS wskazywali na wsparcie psychologa, kompleksowy dostęp do specjalistów w zakresie opieki medycznej w ramach NFZ (w tym konsultacje psychoterapeutyczne, psychoterapia) oraz wsparcie finansowe.
- ✓ 3/4 respondentów zgadza się częściowo, a 1/4 raczej nie zgadza się z tym, że instytucja, w której pracują pomaga w przewyciężaniu trudnych sytuacji życiowych.
- ✓ Jeden badany (co stanowi 25%) odczuwa symptomy wypalenia zawodowego.
- ✓ Łącznie 100% respondentów zdecydowanie lub częściowo zgadza się, że władze gminy są dobrze poinformowane o potrzebach pomocy społecznej. Co istotne, każdy z nich uważa, że władze gminy wychodzą naprzeciw zgłaszanym przez GOPS problemom.

- ✓ Dodatkowo, 50% uważa, że większość potrzeb w sektorze życia społecznego jest w gminie zaspokajana.
- ✓ Zdaniem pracowników GOPS większej uwagi wymaga opieka zdrowotna (100%) oraz transport osobowy (50%). Mniejsze odsetki badanych wskazały na ofertę edukacyjną (25%), profilaktykę uzależnień (25%) oraz mieszkalnictwo (25%).
- ✓ Pracownicy GOPS zostali również zapytani czy dostrzegają potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Jak wynika z przeprowadzonego badania, wszyscy respondenci dostrzegają taką potrzebę. Następnie badani zostali poproszeni o wskazanie, które z działań w zakresie profilaktyki uzależnień są w ich opinii najbardziej potrzebne. Pracownicy GOPS wskazywali najczęściej na potrzebę udzielania wsparcia psychologicznego dla rodzin (75%). Mniejszy odsetek zaznaczył prowadzenie warsztatów profilaktycznych dla uczniów (25%).

Dzieci i młodzież szkolna

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono metodą badań ilościowych za pomocą techniki CAWI (technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej).

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była:

- analiza postaw i przekonań wobec alkoholu;
- analiza postaw i przekonań wobec wyrobów papierosowych;
- analiza postaw i przekonań wobec narkotyków;
- diagnoza uzależnień behawioralnych;
- rozpoznanie nasilenia zjawiska przemocy rówieśniczej oraz przemocy domowej;
- analiza form spędzania czasu wolnego.

W badaniu wzięli uczniowie klas 4-6 i 7-8 ze szkół podstawowych Gminie Jasieniec.

WYNIKI BADAŃ:

Relacje z rodzicami, nauczycielami oraz rówieśnikami

- ✓ Uczniowie w gminie Jasieniec deklarują w większości bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami: SP 4-6: łącznie 100%; SP 7-8: łącznie 100%. Pozytywne relacje rodzinne i umiejętne postępowanie wychowawcze rodziców jest jednym z silniejszych

czynników chroniących dorastające dzieci przed angażowaniem się w zachowania ryzykowne/problemowe.

- ✓ Ważnym elementem relacji uczniów ze szkołą jest jakość kontaktów z nauczycielami. Relatywnie wysoki odsetek badanych ocenia relacje z nauczycielami jako bardzo dobre i dobre: SP 4-6: łącznie 82%; SP 7-8: łącznie 62,5%. Pozostałe 18% młodszych oraz 37,5% starszych badanych wskazało, że relacje te nie są ani dobre, ani złe. Żaden ankietowany nie odpowiedział, że jego relacje z nauczycielami są złe czy też bardzo złe.
- ✓ Kolejnym istotnym elementem są relacje z rówieśnikami- ankietowani relacje z rówieśnikami oceniają w większości bardzo dobrze lub dobrze- SP 4-6: łącznie 91%; SP 7-8: łącznie 100%.
- ✓ W przypadku doświadczania problemów uczniowie najczęściej zwróciliby się o pomoc do rodziców/ opiekunów (SP 4-6- 91%, SP 7-8- 75%). Poza tym, ankietowani z klas 4-6 zgłosiliby się w takiej sytuacji do osób z najbliższej rodziny (SP 4-6- 9%). Natomiast 25% uczniów klas 7-8 odpowiedziało, że nie zwróciłoby się do nikogo, ponieważ nigdy nie prosi o pomoc.
- ✓ Powyższe wyniki wskazują na korzystną atmosferę wychowawczą oraz przyjazne środowisko szkolne w gminie Jasieniec, co stanowi niezwykle istotny czynnik chroniący przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży.

Substancje psychoaktywne: Alkohol

- ✓ W pierwszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o subiektywną ocenę, czy ich rówieśnicy spożywają alkohol. Połowa uczniów klas 7-8 przyznała, że ich rówieśnicy piją alkohol. Badani, którzy w poprzednim pytaniu wskazali odpowiedź twierdzącą, zaznaczali najczęściej, że nie wiedzą w jakich miejscach ich rówieśnicy spożywają alkohol (SP 7-8- 67%). Z kolei 33% ankietowanych z klas 7-8 zaznaczyło, że ma to miejsce na imprezach/ dyskotekach (SP 7-8- 33%). Jeżeli chodzi o przyczyny z jakich młodzi ludzie sięgają po alkohol respondenci ze szkół podstawowych wskazywali najczęściej na lepszą zabawę, wyluzowanie (SP 7-8- 50%) czy też chęć zaimponowania innym (SP 7-8- 33%).
- ✓ Wszyscy badani odpowiedzieli, że nigdy dotąd nie spożywali alkoholu (SP 4-6- 100%; SP 7-8- 100%).

- ✓ 78% uczniów klas 4-6 oraz 83% uczniów klas 7-8 ma świadomość tego, że każdy może uzależnić się od alkoholu. Poza tym, 78% młodszych i 67% starszych badanych wie, że piwo to także alkohol. Dodatkowo, niektórzy badani wskazali, że w ich mieście są miejsca, gdzie osoba niepełnoletnia może kupić alkohol bez problemu (SP 4-6- 11%, SP 7-8- 17%).

Substancje uzależniające: Papierosy

- ✓ Jak wynika z przeprowadzonych badań, 22% młodszych i 83% starszych uczniów wskazało, że osoby w ich wieku palą papierosy. Poza tym, 33% uczniów klas 4-6 i 17% uczniów klas 7-8 odpowiedziało, że ich rówieśnicy nie palą papierosów. Pozostali badani nie wiedzą, czy ich rówieśnicy palą papierosy- SP 4-6- 44%.
- ✓ Następnie zapytano ankietowanych o to, czy sami palą papierosy. Inicjację nikotynową ma za sobą 22% uczniów klas 4-6 oraz 17% uczniów klas 7-8- odsetki te deklarują, że dotąd paliły tylko raz w życiu. W pytaniu o ilości wypalanych papierosów w ciągu ostatniego miesiąca, wszyscy ankietowani zaznaczyli, że to pytanie ich nie dotyczy, co oznacza, że nie palili papierosów w ciągu ostatnich 30 dni.
- ✓ Zapytani o przyczyny sięgania po wyroby nikotynowe, uczniowie odpowiadali, że zapalili pierwszego papierosa, ponieważ chcieli spróbować czegoś nowego (SP 4-6- 50%).

Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze

- ✓ Żaden badany nie wskazał, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami lub dopalaczami. Natomiast 44% młodszych oraz 40% starszych uczniów odpowiedziało, że ich rówieśnicy nie sięgają po tego rodzaju substancje. Pozostali badani zaznaczyli, że tego nie wiedzą (SP 4-6- 40%; SP 7-8- 60%).
- ✓ Wszyscy ankietowani deklarują, że nigdy dotąd nie przyjmowali narkotyków ani dopalaczy.
- ✓ Jeżeli chodzi o subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy, to uczniowie w większości wskazywali, że nie wiedzą czy zdobycie narkotyków lub dopalaczy byłoby w ich miejscowości łatwe/trudne (SP 4-6 – 78%; SP 7-8 – 80%). Jednakże 20% uczniów klas 7-8 twierdzi, że byłoby to łatwe, a 22% uczniów klas 4-6 zaznaczyło, że byłoby to trudne.

- ✓ Kolejno, zapytano uczniów, czy znają w swojej miejscowości miejsca, w których można kupić narkotyki lub dopalacze. Większość badanych nie posiada takiej wiedzy (SP 4-6- 100%, SP 7-8- 80%). Aczkolwiek część uczniów klas 7-8 zna miejsca w gminie Jasieniec, w których można kupić narkotyki lub dopalacze. Ankietowani wskazywali, że można je kupić w szkole i w okolicy (SP 7-8- 20%).

Uzależnienia behawioralne

- ✓ Jeżeli chodzi o częstotliwość korzystania z komputera, to badani deklarowali, że spędzają przed nim do 2 godzin dziennie (SP 4-6- 25%, SP 7-8- 75%), do 4 godzin dziennie (SP 4-6- 50%) lub nawet do 6 godzin dziennie (SP 7-8- 50%). Pozostałe 25% uczniów klas 4-6 zaznaczyło, że nie korzysta z komputera. Uzyskane wyniki w praktyce mogą oznaczać, że po przyjściu ze szkoły korzystanie z komputera jest dla wielu uczniów jedyną formą spędzania czasu. Uczniowie, którzy korzystają z komputera powyżej 4 godzin dziennie mogą przejawiać symptomy uzależnienia.
- ✓ Uczniowie z gminy Jasieniec deklarowali, że grają w gry komputerowe do godziny dziennie (SP 4-6- 37,5%), od 1 do 3 godzin dziennie (SP 4-6- 37,5%) czy też od 3 do 6 godzin dziennie (SP 4-6- 11%, SP 7-8- 14%), a nawet powyżej 6 godzin dziennie (SP 4-6- 12,5%, SP 7-8- 50%). Pozostałe 12,5% uczniów klas 4-6 i 50% uczniów klas 7-8 zaznaczyło, że nie gra w gry komputerowe.
- ✓ Uczniowie ze szkół podstawowych wskazywali, że korzystają z telefonu do godziny dziennie (SP 7-8- 25%), od 2 do 3 godzin dziennie (SP 4-6- 62,5%, SP 7-8- 50%), od 4 do 5 godzin dziennie (SP 4-6- 12,5%), a nawet powyżej 5 godzin dziennie (SP 4-6- 12,5%, SP 7-8- 25%). Pozostałe 12,5% uczniów klas 4-6 odpowiedziało, że nie używa telefonu komórkowego. Korzystając z telefonu komórkowego uczniowie poświęcają spędzony przed nim czas na czatach, portalach społecznościowych (SP 7-8- 25%), grając w gry (SP 4-6- 38%), oglądając filmiki i śmieszne obrazki (SP 4-6- 13%), korzystając z aplikacji (SP 4-6- 13%), słuchając muzyki (SP 4-6- 13%, SP 7-8- 25%), przeglądając ciekawe strony w Internecie (SP 4-6- 13%, SP 7-8- 25%), czytając e-booki (SP 7-8- 25%).
- ✓ 87,5% uczniów klas 4-6, a także 75% uczniów klas 7-8 deklaruje, że brak dostępu do Internetu przez tydzień nie miałby dla nich większego znaczenia. Aczkolwiek, spora część uczniów przyznaje, że dolegliwie odczułaby brak dostępu do Internetu (SP 4-6 – 12,5%; SP 7-8 – 25%).

- ✓ Wyniki badań wskazują, że część badanych lub też ich rówieśnicy doświadczyli zjawiska cyberprzemocy. Wśród uczniów szkół podstawowych za najbardziej powszechne w przestrzeni internetowej zachowania przemocowe należy uznać: hejt, umieszczanie ośmieszających filmików/ obrazków, otrzymywanie wiadomości z przezwiskami, podszywanie się pod kogoś oraz udostępnianie prywatnych wiadomości.
- ✓ Uczniowie z gminy Jasieniec w większości nie mają doświadczeń związanych z grami internetowymi na pieniądze. Jednakże, 25% uczniów klas 7-8 przyznało, że grało w tego rodzaju gry kilka i więcej razy.
- ✓ Badani uczniowie zostali zapytani czy zdarza im się „zajadać” stres, negatywne emocje. Wyniki są dość niepokojące- 50% uczniów klas 4-6 oraz 25% uczniów klas 7-8 zaznaczyło odpowiedź twierdzącą, co może wskazywać na skłonności w kierunku jedzenia kompulsywnego.
- ✓ Ankietowani zostali także poproszeni o ocenę powszechności występowania niektórych uzależnień behawioralnych w ich otoczeniu. Za najbardziej powszechne uczniowie ze szkół podstawowych uznali uzależnienie od smartfona oraz uzależnienie od Internetu. Natomiast jako najrzadziej występujące uzależnienie behawioralne badani ocenili uzależnienie od hazardu.

Napoje energetyczne

- ✓ W pierwszym pytaniu w tym obszarze zapytano uczniów czy ich zdaniem napoje energetyczne są zdrowe- wszyscy badani wskazali odpowiedź przeczącą.
- ✓ Dodatkowo, 100% ankietowanych deklaruje, że nie pije napojów energetycznych.

Doświadczenie przemocy

Jak wynika z przeprowadzonych badań część uczniów doświadcza przemocy w szkole ze strony rówieśników. Jeżeli chodzi, o młodszych uczniów, to 25% z nich nigdy nie doświadczyło przemocy rówieśniczej w szkole, 38% z nich doświadczyło przemocy fizycznej, a 50% z nich doświadczyło przemocy psychicznej. W przypadku starszych uczniów, 50% z nich doświadczyło przemocy fizycznej, a 75% przemocy psychicznej. Uzyskane wyniki wskazują, że pewien odsetek uczniów doświadcza ze strony swoich kolegów i koleżanek w szkole zarówno przemocy fizycznej, jak i psychicznej.

W kolejnym pytaniu 12,5% uczniów klas 4-6 deklaruje, że nie jest ofiarą przemocy ze strony innych uczniów. Część badanych przyznaje, że kilka razy w roku

(SP 4-6 – 62,5%; SP 7-8 – 50%) oraz kilka razy w miesiącu (SP 4-6 – 12,5%; SP 7-8-25%) doświadcza w szkole przemocy ze strony swoich kolegów lub koleżanek. Niektórzy uczniowie deklarują, że doświadczają przemocy rówieśniczej w szkole nawet codziennie (SP 4-6- 12,5%; SP 7-8- 25%).

Następnie zapytano ankietowanych o to, czy doświadczają przemocy w domu. Uzyskane wyniki wskazują, że żaden z badanych nie doświadczył przemocy domowej.

Ankietowanych zapytano również o to, czy w domach spotyka ich agresja słowna- wszyscy uczniowie wskazali odpowiedź przeczącą.

Czas wolny

- ✓ Uczniowie z klas 4-6 i uczniowie z klas 7-8 najczęściej spędzają czas wolny z rodziną np. z rodzeństwem, z dziadkami (SP 4-6- 62,5%, SP 7-8- 50%). Część uczniów spędza ten czas ze znajomymi z klasy/ szkoły (SP 4-6- 25%, SP 7-8- 25%), z rodzicami (SP 4-6 – 12,5%) oraz w samotności (SP 7-8- 25%).
- ✓ Następnie zapytano badanych o to, czy ich zdaniem w okolicy jest dużo fajnych propozycji spędzania czasu wolnego. Połowa ankietowanych uważa, że w okolicy powinno być więcej obiektów sportowych (SP 4-6- 50%, SP 7-8- 50%), a 1/4 wskazuje, że powinno być więcej miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży (SP 4-6- 25%, SP 7-8- 25%). Poza tym, część respondentów przyznaje, że mogłoby być więcej terenów zielonych (SP 4-6- 12%, SP 7-8- 25%). Żaden badany nie wskazał, że jego zdaniem oferta spędzania czasu wolnego skierowana do dzieci i młodzieży jest wystarczająca.
- ✓ Uczniowie zostali zapytani także o posiadane pasje- w większości przyznają, że je posiadają (SP 4-6: 75%; SP 7-8: 75%) wskazując na różnorodne zajęcia w tym np. słuchanie muzyki, szydełkowanie, rysowanie, gry na instrumentach oraz dyscypliny sportowe. Aczkolwiek, 12,5% młodszych i 25% starszych uczniów przyznało, że nie ma pasji, ale chciałoby ją w sobie odkryć. Pozostałe 12,5% uczniów klas 4-6 odpowiedziało, że nie mają pasji, ale nie potrzebują jej w sobie odkrywać.

Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Prognoza zawiera informacje o potrzebach, problemach i zasobach danej społeczności lokalnej, które:

- wynikają z analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach (z diagnozy sytuacji społecznej),
- uwzględniają tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w jakim będzie realizowana Strategia.

Prognozuje się, że cele strategiczne zostaną osiągnięte, a mieszkańcy zostaną zaktywizowani do samodzielnego i konstruktywnego rozwiązywania pojawiających się problemów. Osiągnięcie prognozowanych zmian będzie możliwe przy zaangażowaniu wszystkich instytucji działających na terenie gminy, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej. Na podstawie dostępnych danych prognozuje się następujący rozwój sytuacji społecznej w Gminie Jasieniec:

- dalszy wzrost grupy osób powyżej sześćdziesiątego roku życia, osób z niepełnosprawnościami oraz przewlekle chorych, co będzie miało wpływ na politykę w obszarze ochrony zdrowia i pomocy społecznej;
- aktywizację społeczną seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz przewlekle chorych;
- usamodzielnienie części dotychczasowych beneficjentów systemu pomocy społecznej;
- zwiększenie szans edukacyjnych i rozwojowych dzieci i młodzieży, zwłaszcza tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- pogłębianie się problemów w środowisku dzieci i młodzieży- pojawianie się nowych zagrożeń;
- utrzymywanie się potrzeb w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych, a także specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych przez instytucje pomocy społecznej oraz usług sąsiedzkich;
- dalszą konieczność przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej;
- zwiększenie świadomości i wrażliwości społecznej w zakresie zjawiska przemocy domowej;
- utrzymywanie się potrzeby niesienia pomocy osobom długotrwale pozostającym bez pracy oraz osobom z wyuczoną bezradnością;
- wzrost kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie;
- rozszerzenie działań w formie pracy socjalnej i kontraktów socjalnych;

- zapewnienie pomocy i wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- podniesienie poziomu profilaktyki w zakresie rozwiązywania problemów przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom, a także zapewnienie pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin;
- aktywizację społeczności lokalnych i rozwój ekonomii społecznej;
- zapewnienie warunków do aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez atrakcyjną ofertę kulturalną, oświatową, rozrywkową.

CZĘŚĆ ANALITYCZNA

Analiza SWOT

Analiza SWOT należy do grupy metod zintegrowanych, czyli badających zarówno samą jednostkę, jak również jej otoczenie. Akronim pochodzi od angielskich wyrazów:

- strengths („S” – siły, atuty, mocne strony),
- weaknesses („W” – słabości, słabe strony),
- opportunities („O” – szanse, okazje, korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym),
- threats („T” – zagrożenia, niekorzystne zjawiska zewnętrzne).

		Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Czynniki	wewnętrzne	S Mocne strony	W Słabe strony
	zewnętrzne	O Szanse	T Zagrożenia

Analiza SWOT została oparta na informacjach zawartych w kompleksowej diagnozie sytuacji społecznej w gminie. Stanowi ona podstawę do identyfikacji i określenia kierunków działań. Analizę SWOT dla Gminy Jasieniec przedstawia tabela 13.

Tabela 13. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne położenie komunikacyjne, • dobre rozpoznanie przez władze i instytucje lokalne istniejących problemów społecznych w gminie, • współpraca instytucji oświatowych, kulturalnych oraz stowarzyszeń z instytucjami samorządu gminnego, • zapewnienie mieszkańcom dostępu do świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii, • realizacja programów osłonowych, • malejąca liczba beneficjentów pomocy społecznej, • asystentura rodzinna, • duże możliwości pracy sezonowej z uwagi na położenie gminy, • aktywność organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy, • regularna organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych, • prowadzenie działalności profilaktycznej w zakresie uzależnień, przeciwdziałania agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży, przemocy domowej, • dobry dostęp do edukacji podstawowej, opieki przedszkolnej, • zapewnienie miejsc opieki dla dzieci do 3 roku życia, • aktywna działalność Gminnej Biblioteki	<ul style="list-style-type: none"> • ujemny przyrost naturalny, • ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, • wzrost liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne, • brak mieszkań treningowych i wspomaganych, • wzrost liczby osób oczekujących na mieszkania komunalne, • brak punktu konsultacyjno-informacyjnego na terenie gminy, • brak grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych, • postawa obojętności części społeczności lokalnej wobec negatywnych zjawisk społecznych, • wzrastająca liczba rodzin wymagających wsparcia z grupy szczególnego ryzyka oraz dzieci wymagających pomocy psychologiczno – pedagogicznej, • niska stopa życiowa części mieszkańców, • niska atrakcyjność ofert pracy, w szczególności skierowanych do ludzi młodych, • brak inicjatywy do podjęcia leczenia ze strony osób uzależnionych, • duży udział osób borykających się

<p>Publicznej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • działalność Klubów Seniora, • wykwalifikowani pracownicy GOPS, członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz GKRPA, stale podnoszący swoje kwalifikacje, • zapewnienie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy, • modernizacja bazy oświatowej, • otwartość samorządu gminnego na współpracę ze środowiskiem lokalnym, • korzystna atmosfera wychowawcza oraz środowisko szkolne 	<p>z problemem ubóstwa, niepełnosprawności bezrobocia wśród beneficjentów GOPS,</p> <ul style="list-style-type: none"> • problem picia alkoholu oraz zażywania innych środków psychoaktywnych, a także palenia papierosów wśród dzieci i młodzieży, • problem uzależnień behawioralnych wśród dzieci i młodzieży.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości społecznej dotyczącej problemów zdrowotnych i zagrożeń społecznych, • możliwość korzystania z programów z zakresu pomocy społecznej współfinansowanych ze środków rządowych i unijnych, • wzrost znaczenia organizacji pozarządowych w sektorze pomocy społecznej, • rozwój współpracy pracowników pomocy społecznej z instytucjami sektora publicznego, organizacjami społecznymi oraz lokalną wspólnotą, • samoorganizacja i wzrost aktywności sektora pozarządowego w aplikowaniu o środki zewnętrzne, 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne wynikające ze starzenia się społeczeństwa i wzrostu liczby osób niepełnosprawnych i wymagających opieki, • trudności w znalezieniu zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne, • zagrożenia funkcjonowania rodziny w związku z problemem uzależnień, bezrobocia, długotrwałego ubóstwa i przemocy, • wieloproplemowość w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, pojawianie się nowych dotąd nieidentyfikowanych problemów, • niekorzystne wzorce zachowań (agresja, przemoc, uzależnienia) płynące

<ul style="list-style-type: none"> • rozwój infrastruktury odpowiadającej zmieniającym się potrzebom społecznym, • edukacja kulturalna prowadzona wśród dzieci i młodzieży przez instytucje kultury, • zwiększający się poziom świadomości społecznej na temat starzenia się i zdrowego trybu życia, • postępujący rozwój nowych koncepcji walki z problemami społecznymi i metodami funkcjonowania instytucji pomocy społecznej, • wzrost wysokości płacy minimalnej, • szansa zasilenia budżetów NGO ze środków zewnętrznych.	<ul style="list-style-type: none"> z nowoczesnych mediów, • wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży oraz pojawianie się nowych rodzajów uzależnień, • obniżający się wiek inicjacji alkoholowej i narkotykowej, • rozwarstwianie się społeczeństwa, podział na biednych i bogatych; • bierność i pasywność osób objętych pomocą społeczną, nasilanie się postaw roszczeniowych, • występowanie zjawiska wyuczonej bezradności i uzależnienia od pomocy społecznej, • ograniczenia prawne oraz brak stabilności przepisów, trudności w ich interpretacji, • postępujące zjawisko przemocy szkolnej i agresji, a także autoagresji wśród dzieci i młodzieży, • delegowanie coraz większej ilości zadań władzom lokalnym w nieproporcjonalnej wielkości, w stosunku do wysokości przekazywanych środków finansowych.
--	---

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

Wizja i misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Adresatem Strategii jest ogół społeczności lokalnej. Punktem wyjścia dla opracowania strategii jest diagnoza stanu faktycznego, analiza danych wynikających ze specyfiki gminy.

Zebrany materiał źródłowy oraz wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Jasieniec pozwoliły wskazać grupę najważniejszych problemów społecznych w gminie. Realizacja zadań zawartych w strategii planowana jest na lata 2024-2028, co powinno zapewnić możliwość długofalowych działań.

W Strategii wyróżniono:

- wizję- jest pożądanym obrazem przyszłości, który osoby biorące udział w procesie decyzyjnym pragną wykreować
- misję- stanowi cel nadrzędny przy planowaniu działań rozwojowych w gminie;
- cele strategiczne- wskazują najważniejsze obszary, których wsparcie jest niezbędne dla rozwiązywania problemów społecznych w gminie;
- cele operacyjne- są celami szczegółowymi dla celów strategicznych, zawierają propozycje kierunków działań niezbędnych do osiągnięcia poszczególnych celów operacyjnych.

Rysunek 2. Wizja i misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Jasieniec.

Cele i kierunki działań

Wprowadzanie zmian społecznych na terenie gminy poprzez realizację celów strategicznych i operacyjnych, zaowocuje ograniczeniem skutków rozpoznanych problemów społecznych, intensyfikacją rozwoju społecznego w gminie oraz poprawą jakości życia mieszkańców.

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Jasieniec na lata 2024-2028 opierać będzie na realizacji czterech celów strategicznych.

Tabela 14. Opis celów strategicznych i operacyjnych.

I CEL STRATEGICZNY:

EFEKTYWNY SYSTEM WSPIERANIA RODZINY.	
I CEL OPERACYJNY:	
Zapewnienie wsparcia rodzinom, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin przejawiających trudności opiekuńczo- wychowawcze.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną m.in. wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, pikników rodzinnych, spektakli, wycieczek i innych działań mających na celu integrację rodzin;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zorganizowanych działań mających na celu integrację rodzin oraz liczba ich uczestników
2. Systematyczna współpraca Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół oraz rozwijania współpracy z rodzicami;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wymienionych informacji
3. Wspieranie tworzenia różnych form opieki nad dziećmi do lat 3;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba miejsc opieki na terenie gminy nad dziećmi do 3 roku życia
4. Rozpowszechnianie informacji dla rodzin na temat możliwości poradnictwa rodzinnego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rozpowszechnionych informacji dla rodzin na temat możliwości poradnictwa rodzinnego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów
5. Udzielanie pomocy oraz wsparcia rodzinom będącym w kryzysie;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin korzystających z bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego
6. Prowadzenie wśród rodzin edukacji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz promowanie prawidłowego modelu rodziny, m.in. przez pracowników GOPS-u, placówek oświatowych, asystenta rodziny, prowadzenie warsztatów z zakresu kompetencji rodzicielskich;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba szkoleń i warsztatów dla rodziców podnoszących ich kompetencje rodzicielskie • liczba osób biorących udział w szkoleniach z zakresu kompetencji rodzicielskich
7. Zapewnienie rodzinom będącym w trudnej sytuacji materialnej wsparcia rzeczowego oraz finansowego, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin objętych pomocą materialną i niematerialną • liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa
8. Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin objętych pomocą pracowników socjalnych (tzw. praca socjalna)
9. Prowadzenie działań w celu tworzenia grup wsparcia dla rodzin problemowych;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba podjętych działań
10. Budowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin poprzez rozwój asystentury rodzinnej;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny
11. Organizowanie spotkań środowiskowych mających na celu propagowanie pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zorganizowanych spotkań oraz liczba uczestników
12. Dążenie do reintegracji rodzin, z których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej oraz odbudowywania odpowiedniego środowiska wychowawczego pozwalającego na powrót dzieci do rodziny naturalnej;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej
13. Organizowanie i wdrażanie programów socjoterapii oraz dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci korzystających z programów socjoterapii
14. Organizowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci z rodzin dysfunkcyjnych biorących udział w alternatywnych formach spędzania wolnego czasu
15. Organizowanie szkoleń dla osób pracujących w obszarze wspierania rodziny.	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób pracujących w obszarze wspierania rodziny objętych szkoleniami

Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec- Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA.

Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, służba zdrowia, Policja, placówki oświatowe, Kościół.

Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

II CEL OPERACYJNY:

Zagwarantowanie dzieciom i młodzieży wysokiej jakości kształcenia oraz odpowiednich warunków do rozwoju.

Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Prowadzenie placówek wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci korzystających z zajęć

<p>dziennego dla dzieci i młodzieży działających w formie w formie opiekuńczej (np. koła zainteresowań, świetlice, kluby, ogniska wychowawcze), specjalistycznej lub pracy podwórkowej;</p>	<p>organizowanych w placówce wsparcia dziennego</p>
<p>2. Rozszerzanie oferty i infrastruktury aktywnego spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, w tym w obszarze kultury, sportu i rekreacji (m.in. poprzez organizację konkursów, zawodów i imprez międzyszkolnych aktywizujących dzieci i młodzież);</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba klubów i stowarzyszeń sportowych • liczba obiektów sportowo- rekreacyjnych • liczba działań aktywizujących dzieci i młodzież w szczególności w zakresie rekreacji i sportu
<p>3. Realizacja kampanii profilaktycznych oraz systematycznych zajęć profilaktycznych dla młodzieży w aspekcie przeciwdziałania uzależnieniom od substancji, uzależnieniom behawioralnym oraz promujących zdrowy styl życia; kontynuacja realizowanych rekomendowanych programów profilaktycznych w szkołach;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba programów profilaktycznych z zakresu uzależnienia od substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych oraz promujących zdrowy styl życia
<p>4. Podnoszenie jakości kształcenia i wsparcia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich i pedagogów szkolnych oraz doposażenie szkół w niezbędny sprzęt;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba obiektów szkolnych wyposażonych w nowy sprzęt i narzędzia edukacyjne • liczba nauczycieli podnoszących swoje kompetencje
<p>5. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego oraz tworzenie warunków do ich samorealizacji, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba prowadzonych zajęć pozalekcyjnych oraz liczba dzieci biorących w nich udział
<p>6. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, udzielanie pomocy w nauce (np. przez wolontariuszy), przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci i młodzieży otrzymujących stypendia i zasiłki szkolne
<p>7. Prowadzenie warsztatów dla dzieci i młodzieży na temat agresji, konfliktów i</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przeprowadzonych warsztatów dla dzieci i młodzieży

przemocy rówieśniczej;	z zakresu wzmacniania umiejętności społecznych
8. Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych lub zagrożonych problemem ubóstwa;	<ul style="list-style-type: none"> liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych
9. Zwiększenie dostępności kształcenia dla uczniów niepełnosprawnych, m.in. poprzez prowadzenie nauczania indywidualnego, edukację włączającą oraz likwidowanie barier architektonicznych.	<ul style="list-style-type: none"> liczba dzieci objętych nauczaniem indywidualnym liczba zlikwidowanych barier architektonicznych na terenie placówek oświatowych
<p>Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA, placówki oświatowe, Gminna Biblioteka Publiczna</p> <p>Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, służba zdrowia, Policja, Kościół.</p> <p>Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.</p>	
<p>III CEL OPERACYJNY:</p> <p>Przeciwdziałanie przemocy domowej.</p>	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Pomoc rodzinom doznającym przemocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”;	<ul style="list-style-type: none"> liczba założonych Niebieskich Kart liczba osób doznających przemocy domowej liczba osób stosujących przemoc domową
2. Prowadzenie działań informacyjnych poprzez rozprowadzanie plakatów, broszur, ulotek na temat praw osób doświadczających przemocy, form przeciwdziałania przemocy oraz o podmiotach i miejscach świadczących pomoc osobom doznającym przemocy domowej;	<ul style="list-style-type: none"> liczba rozpowszechnionych informacji na temat działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej
3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym i stosującym przemoc, m.in. w postaci konsultacji w zakresie poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego i socjalnego;	<ul style="list-style-type: none"> liczba udzielonych konsultacji oraz liczba osób, którym ich udzielono liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej
4. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób umieszczonych w ośrodkach wsparcia

w ośrodkach wsparcia;	
5. Kierowanie osób stosujących przemoc domową do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób skierowanych do udziału w programie
6. Współpraca z innymi podmiotami działającymi na terenie powiatu mająca na celu realizację działań zmierzających do ograniczenia zjawiska przemocy domowej;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba podmiotów współpracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej
7. Organizacja szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy domowej oraz procedury „Niebieskie Karty”;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych
8. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z problemem poprzez: organizację akcji lokalnych lub przyłączenie się do ogólnokrajowych kampanii społecznych na temat przeciwdziałania przemocy domowej;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba akcji społecznych/ kampanii na temat przeciwdziałania przemocy domowej
9. Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy domowej;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba działań podjętych w celu diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie np. poprzez weryfikację sprawozdawczości z realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej
10. Prowadzenie działań w kierunku utworzenia grup wsparcia dla osób doznających przemocy.	<ul style="list-style-type: none"> • liczba podjętych działań w kierunku utworzenia grup wsparcia dla osób doznających przemocy
<p>Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA, ZI.</p> <p>Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, służba zdrowia, Policja, placówki oświatowe, sądy i prokuratura.</p> <p>Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.</p>	
<p>II CEL STRATEGICZNY: PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU, UZALEŻNIENIOM, BEZROBOCIU ORAZ ICH NEGATYWNYM NASTĘPSTWOM.</p>	

I CEL OPERACYJNY:	
Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego osobom i rodzinom zmagającym się z problemem ubóstwa.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Pomoc finansowa i rzeczowa oraz poradnictwo specjalistyczne dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa oraz formy ich wsparcia
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami ubogimi, w tym poprzez zawieranie kontraktów socjalnych;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba kontraktów socjalnych zawartych z osobami korzystającymi z pomocy społecznej z powodu ubóstwa
3. Organizacja działań mających na celu wspieranie kompetencji mieszkańców w zakresie zaradności, samodzielności oraz gospodarowania posiadanymi zasobami;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób objętych działaniami
4. Realizowanie programów osłonowych służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb dzieci z rodzin ubogich (organizowanie i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole, zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne, wypoczynku w czasie ferii letnich i zimowych);	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci z rodzin o niskich dochodach, którym zorganizowano wypoczynek w czasie ferii letnich i zimowych • liczba dzieci z rodzin o niskich dochodach, które dożywiano w trakcie nauki w szkole
5. Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych, osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób, które otrzymały lokal socjalny
6. Udzielanie świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów
7. Rozwój współpracy z podmiotami trzeciego sektora, działającymi na rzecz osób ubogich i bezdomnych oraz z Kościołem;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba współpracujących organizacji pozarządowych i innych partnerów społecznych na rzecz osób ubogich i bezdomnych
8. Organizowanie oraz wspieranie zbiórek i akcji charytatywnych na rzecz osób ubogich i bezdomnych;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zorganizowanych zbiórek i akcji charytatywnych na rzecz osób ubogich
9. Organizowanie i wspieranie akcji charytatywnych na rzecz osób ubogich i bezdomnych;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wydarzeń charytatywnych
10. Podejmowanie działań na rzecz osób	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób bezdomnych korzystających

zagrożonych i dotkniętych bezdomnością – prowadzenie pracy socjalnej, udzielanie wsparcia finansowego i rzeczowego, w razie potrzeby opracowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności oraz zapewnienie schronienia;	ze schronienia interwencyjnego <ul style="list-style-type: none"> • liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności • liczba osób bezdomnych, którym udało się wyjść z bezdomności
11. Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy.	<ul style="list-style-type: none"> • liczba działań monitorujących bezpieczeństwo socjalne mieszkańców
<p>Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec- Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA.</p> <p>Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, służba zdrowia, Policja, placówki oświatowe, Kościoł.</p> <p>Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.</p>	
<p>II CEL OPERACYJNY:</p> <p>Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, a także wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej wśród mieszkańców gminy.</p>	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych mieszkańców gminy – upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach, organizowanie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób korzystających z form przeciwdziałania bezrobociu realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy • liczba bezrobotnych skierowanych do prac społecznie użytecznych • liczba bezrobotnych skierowanych do robót publicznych • liczba bezrobotnych odbywających staż
2. Propagowanie idei przedsiębiorczości i ekonomii społecznej, w tym aktywne wsparcie osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą lub założyć spółdzielnię socjalną;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba założonych podmiotów gospodarczych z siedzibą na terenie gminy
3. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi, w tym w oparciu o kontrakt socjalny;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba kontraktów socjalnych zawartych z osobami bezrobotnymi
4. Zapewnienie świadczeń dla osób i rodzin, u których głównym problemem jest bezrobocie;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób dotkniętych problemem bezrobocia objętych pomocą materialną i niematerialną
5. Opracowanie i wdrażanie projektów oraz	<ul style="list-style-type: none"> • liczba programów/ projektów

programów ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wśród osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo;	skierowanych do osób bezrobotnych
6. Podejmowanie działań w celu pozyskania inwestorów mogących utworzyć nowe miejsca pracy, m.in. promowanie gminy przy wykorzystaniu jej walorów, przygotowywanie i oferowanie terenów pod działalność gospodarczą, oferowanie ulg podatkowych dla inwestorów;	• liczba podjętych działań
7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych.	• liczba działań podjętych wspólnie z partnerami społecznymi, w tym NGO

Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS.

Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, PUP.

Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

III CEL OPERACYJNY:

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień.

Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Działania profilaktyczne, skierowane do dzieci i młodzieży mające zarówno charakter edukacyjny jak i spędzania wolnego czasu;	• liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych, konkursów, akcji edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży oraz liczba osób biorących w nich udział
2. Upowszechnianie wiedzy o uzależnieniach oraz promowanie zdrowego stylu życia;	• liczba realizowanych programów profilaktyki zdrowotnej oraz liczba ich uczestników
3. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych prowadzących działania z zakresu profilaktyki uzależnień;	• liczba podmiotów, którym udzielono wsparcia
4. Współpraca z innymi podmiotami na rzecz prowadzenia działań edukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych;	• liczba podmiotów, z którymi współpracuje samorząd w zakresie profilaktyki uzależnień
5. Udzielanie pomocy materialnej rodzinom z problemem uzależnienia po przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych;	• liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna
6. Wspieranie placówek leczniczych dla osób uzależnionych od alkoholu	• liczba grup wspierających osoby uzależnione i współuzależnione na

i narkotyków. Współpraca z grupami samopomocowymi AA, Al-anon;	terenie gminy
7. Upowszechnianie informacji o możliwościach i formach wsparcia oraz instytucjach udzielających pomocy osobom dotkniętym uzależnieniami;	• liczba rozpowszechnionych informacji
8. Monitorowanie i diagnozowanie problematyki alkoholowej i narkotykowej na terenie gminy oraz pojawiania się nowych rodzajów uzależnień;	• liczba podjętych działań mających na celu monitorowanie i diagnozowanie problemów uzależnień
9. Podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych mających na celu ograniczenie dostępności do napojów alkoholowych i przestrzeganie zakazu ich sprzedaży osobom poniżej 18 roku życia;	• liczba działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych
10. Realizacja warsztatów profilaktycznych dla rodziców dotyczących profilaktyki uzależnień.	• liczba rodziców biorących udział w warsztatach profilaktycznych

Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec – Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, GKRPA.

Partnerzy: Zespół Interdyscyplinarny, instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PCPR, służba zdrowia, Policja, placówki oświatowe, Kościół, Gminna Biblioteka Publiczna.

Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

III CEL STRATEGICZNY:

BUDOWA EFEKTYWNEGO SYSTEMU OPIEKI NAD OSOBAMI STARSZYMİ, Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI ORAZ DOTKNIĘTYMI DŁUGOTRWAŁĄ CHOROBA.

I CEL OPERACYJNY:

Zapewnienie wsparcia, opieki oraz zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych seniorom, osobom z niepełnosprawnościami oraz dotkniętymi długotrwałą chorobą.

Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Inicjowanie działań mających na celu dostosowywanie infrastruktury gminnej (punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) do potrzeb osób z niepełnosprawnością;	• liczba obiektów infrastruktury gminnej (w tym nowo powstałych) dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
2. Współpraca z organizacjami	• liczba działań podjętych we współpracy z

<p>pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz osób starszych, przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami oraz wspieranie ich działalności;</p>	<p>organizacjami pozarządowymi</p>
<p>3. Organizowanie wolontariatu na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnością i osób przewlekle chorych;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób w wieku senioralnym, przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami objętych wolontariatem
<p>4. Inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych dla osób w wieku senioralnym, przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba programów osłonowych skierowanych do osób w wieku senioralnym, przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami
<p>5. Kierowanie osób z niepełnosprawnością z terenu gminy do środowiskowych domów samopomocy i organizacja oraz zabezpieczenie kosztów na pokrycie dowozu tych osób;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób z niepełnosprawnością skierowanych do środowiskowych domów samopomocy
<p>6. Rozwijanie usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną oraz zleconą przez lekarza pielęgnację, a także w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób objętych usługami opiekuńczymi • liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych
<p>7. Organizowanie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi; • liczba zrealizowanych godzin specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
<p>8. Kierowanie i ponoszenie odpłatności za pobyt w Domach Pomocy Społecznej;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba mieszkańców przebywających w Domach Pomocy Społecznej
<p>9. Organizacja i finansowanie programów szkoleniowo-doradczych, którym celem jest aktywizacja zawodowa osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz dotkniętych długotrwałą chorobą;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych oraz emerytów biorących udział w programach mających na celu aktywizację zawodową
<p>10. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba miejsc pracy na terenie gminy dla

<p>Urzędem Pracy oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy: likwidacji barier, poszerzeniu oferty rehabilitacyjnej i dostępności sprzętu rehabilitacyjnego oraz zapewnieniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia;</p>	<p>osób z niepełnosprawnościami</p>
<p>11. Udzielanie ustawowej pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnością, osobom przewlekle chorym i osobom starszym;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób objętych ustawową pomocą materialną, w tym z uwagi na niepełnosprawność i długotrwałą chorobę
<p>12. Rozwój kompetencji zawodowych pracowników zajmujących się obsługą i wsparciem osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych oraz seniorów, w tym pracowników Urzędu Gminy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jasięcu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób biorących udział w warsztatach, szkoleniach wzmacniających kompetencje zawodowe
<p>Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS.</p> <p>Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PFRON, PCPR, służba zdrowia, PUP.</p> <p>Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.</p>	
<p>II CEL OPERACYJNY:</p> <p>Zapewnienie udziału w życiu społecznym seniorom, osobom z niepełnosprawnościami oraz dotkniętym długotrwałą chorobą.</p>	
<p>Kierunki działań</p>	<p>Wskaźniki realizacji</p>
<p>1. Organizacja zajęć promujących zdrowy i aktywny tryb życia, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz dotkniętych długotrwałą chorobą;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba seniorów, osób przewlekle chorych oraz osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w zajęciach
<p>2. Rozwój oferty na rzecz wsparcia seniorów m.in. organizacja miejsc zrzeszania się seniorów, wspieranie działających na terenie gminy Klubu Seniora;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników klubu seniora; • liczba klubów seniora
<p>3. Tworzenie warunków do integracji społecznej osób starszych, osób dotkniętych długotrwałą chorobą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zrealizowanych projektów/ programów skierowanych do seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz

i osób z niepełnosprawnościami poprzez realizację projektów socjalnych i programów adresowanych do tych osób;	długotrwale chorych oraz liczba ich uczestników
4. Przedsięwzięcia integracyjne o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjnym i turystycznym dla osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych oraz seniorów;	<ul style="list-style-type: none"> liczba zorganizowanych wydarzeń mających na celu integrację seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych oraz lokalnej społeczności
5. Ułatwianie dostępu do informacji przydatnych dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych (o dostępnych usługach) poprzez prowadzenie ogólnodostępnych serwisów internetowych, wydawanie informatorów oraz rozpowszechnianie ulotek, broszur;	<ul style="list-style-type: none"> ilość udostępnionych dla mieszkańców publikacji i informacji przydatnych dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych
6. Zacieśnianie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz dotkniętych długotrwłą chorobą;	<ul style="list-style-type: none"> liczba organizacji działających aktywnie na rzecz integracji społecznej osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz długotrwale chorych
7. Organizacja i finansowanie programów i imprez informacyjnych mających na celu wzrost świadomości społecznej na temat problemów i sytuacji osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz przewlekle chorych.	<ul style="list-style-type: none"> liczba przeprowadzonych programów i imprez oraz liczba ich uczestników
<p>Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, Gminna Biblioteka Publiczna, Kluby Seniora</p> <p>Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, PFRON, PCPR, placówki oświatowe.</p> <p>Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.</p>	
IV CEL STRATEGICZNY: ROZWÓJ AKTYWNOŚCI ŚRODOWISKA LOKALNEGO.	
I CEL OPERACYJNY: Wzrost aktywności mieszkańców w ramach społeczeństwa obywatelskiego gminy.	
Kierunki działań	Wskaźniki realizacji
1. Prowadzenie działalności mającej na celu pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i włączanie ich w rozwiązywanie lokalnych problemów, m.in. poprzez prowadzenie konsultacji społecznych, kampanii informacyjnych;	<ul style="list-style-type: none"> liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz zrealizowanych kampanii informacyjnych
2. Prowadzenie działań mających na celu	<ul style="list-style-type: none"> liczba mieszkańców angażujących się w

<p>promowanie wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców, m.in. poprzez organizowanie akcji informacyjnych, spotkań, zacieśnianie współpracy z placówkami oświatowymi w tym zakresie, a także wspieranie działalności grup młodzieżowych oraz organizacji wolontarystycznych;</p>	<p>wolontariat</p>
<p>3. Integracja rodzin i przeciwdziałanie marginalizacji osób niepełnosprawnych, starszych, ubogich, dotkniętych uzależnieniami i przemocą przez organizowanie imprez i wydarzeń kulturalnych;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wydarzeń społeczno-kulturalnych skierowanych do społeczności lokalnej;
<p>4. Rozwój warunków sprzyjających aktywności mieszkańców gminy do uczestnictwa w sporcie i rekreacji;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba obiektów sportowych i rekreacyjnych
<p>5. Zapewnienie całorocznej oferty kulturalnej dla mieszkańców.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba cyklicznych wydarzeń kulturalnych
<p>Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS, Gminna Biblioteka Publiczna Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, Kościoł. Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.</p>	
<p>II CEL OPERACYJNY: Rozwój sektora ekonomii społecznej.</p>	
<p>Kierunki działań</p>	<p>Wskaźniki realizacji</p>
<p>1. Wsparcie organizacji pozarządowych i samorządowych w procesie tworzenia i utrzymania już istniejących podmiotów ekonomii społecznej;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba nowopowstałych podmiotów ekonomii społecznej • liczba podmiotów ekonomii społecznej, którym udzielono wsparcia
<p>2. Promowanie dobrych praktyk i modelowych działań podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba kampanii społecznych promujących podmioty ekonomii społecznej
<p>3. Promocja przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba działań promujących przedsiębiorczość społeczną wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
<p>4. Tworzenie sieci podmiotów współpracujących na rzecz środowiska lokalnego, w tym: edukowanie,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba podmiotów ekonomii społecznej na terenie gminy

aktywizowanie i animowanie przedstawicieli instytucji i organizacji, mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych.	
Jednostka realizująca: Gmina Jasieniec– Rada Gminy jako organ uchwałodawczy i Wójt Gminy jako organ wykonawczy, GOPS.	
Partnerzy: Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, Kościół.	
Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.	

Monitoring i ewaluacja w procesie wdrażania Strategii

Monitoring pozwala określić, czy strategia jest wdrażana zgodnie z przyjętymi założeniami i wskazuje, czy istnieje potrzeba wprowadzenia odpowiednich korekt, aby osiągnąć zakładane efekty. W praktyce system monitoringu polega na systematycznym zbieraniu, gromadzeniu i przetwarzaniu danych dotyczących stopnia realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przy wykorzystaniu wskaźników monitoringowych, które pozwalają zmierzyć zmiany i porównać osiągnięte rezultaty z tymi, które zakładaliśmy. Monitorowanie SRPS powinno odbywać się na różnych poziomach strategii, tj. w kontekście zaplanowanych celów, działań, budżetu oraz rezultatów. Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jasieniec będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jasieńcu.

W celu stworzenia całościowego obrazu realizowanych działań na rzecz poprawy sytuacji w gminie niezbędne jest tworzenie, przekazywanie i analizowanie corocznie poniższych informacji:

- 1) Oceny zasobów pomocy społecznej;
- 2) Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- 3) Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii;
- 4) Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej;
- 5) Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny;

6) Sprawozdanie ze współpracy Gminy Jasieniec z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

W latach obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych do końca kwietnia każdego roku za rok poprzedzający każda jednostka, która współuczestniczy (jest odpowiedzialna lub jest partnerem) w realizacji celów sporządzi sprawozdania z realizacji wyżej wymienionych programów i projektów (dotyczących problemów społecznych) oraz osiągniętych rezultatów. Sprawozdania przekazywane będą do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jasieńcu jako do jednostki koordynującej, który po analizie przygotuje i przedstawi raport z realizacji Strategii Radzie Gminy. Corocznie sporządzany będzie skrócony raport z realizacji Strategii (na podstawie oceny wskaźników realizacji Strategii w ramach poszczególnych działań).

Sprawozdania ze stopnia realizacji poszczególnych programów i projektów służyć będą bieżącemu monitoringowi realizacji Strategii oraz będą pomocne przy przeprowadzaniu ewaluacji Strategii, a także ewentualnej aktualizacji jej celów i kierunków działań.

Ewaluacja stanowi istotne narzędzie w diagnozowaniu problemów i potrzeb społecznych, wymagających większych nakładów w kontekście osiągania założonych celów strategicznych. To źródło wiedzy niezbędnej do formułowania pogłębionych ocen wdrażania strategii. W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ewaluacja powinna być traktowana jako element horyzontalny – występujący we wszystkich częściach strategii.

Ewaluacja ilościowa przeprowadzana będzie na podstawie analizy danych liczbowych pochodzących ze sprawozdań podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii. Analiza ta określi poziom realizacji poszczególnych zadań.

Ewaluacja jakościowa polegała będzie na ocenie:

- efektywności wdrażania Strategii (czy nakłady czasowe, ludzkie i finansowe zaangażowane w realizację działań są adekwatne do otrzymanych efektów?);
- skuteczności (czy kierunki działań i realizowane w ich ramach zadania w zamierzony sposób prowadzą do osiągnięcia celów? Czy realizowane działania w sposób optymalny realizują cele Strategii?);
- trafności (czy realizowane cele i kierunki działań Strategii są odpowiedzią na aktualne potrzeby mieszkańców Gminy?).

Analiza jakościowa pozwoli na ocenę skuteczności strategii w zakresie stosowanych form, funkcjonalności opracowanych procedur oraz ilości i jakości posiadanych zasobów, w tym finansowych.

Źródłem danych, które posłużą do ewaluacji mogą być dane statystyczne, sprawozdania z monitoringu, dane z badań społeczności lokalnej i inne.

Strategia będzie podlegała corocznej ewaluacji. Ewaluacja pozwoli na ocenę skuteczności dokumentu w zakresie stosowanych form, funkcjonalności opracowanych procedur, a także ilości i jakości posiadanych zasobów, w tym również finansowych.

W sytuacji, gdy wyniki ewaluacji lub czynniki zewnętrzne będą wskazywały na konieczność zmiany celów bądź zadań, zaleca się aktualizację Strategii. Aktualizacja Strategii powinna obejmować procedurę wprowadzenia zmian do dokumentu oraz niezbędne czynności, formularze oraz schemat działania związany ze zgłaszaniem, analizowaniem i wprowadzeniem korekt. Roczne raporty monitoringowe zawierające wnioski, sugestie i rekomendacje, pozwolą na ocenę skuteczności wdrażanej Strategii oraz dostarczą informacji co do konieczności podejmowania ewentualnych korekt lub aktualizacji strategii. Korekta działań strategicznych może wynikać ze zmian uregulowań prawnych, społecznych, ekonomicznych bądź pojawienia się nowych możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Strategia powinna być aktualizowana po uprzednio przeprowadzonej ewaluacji, na podstawie zawartych w niej wniosków i rekomendacji.

Źródła finansowania

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, a także brak stałych, długookresowych źródeł finansowania.

Należy założyć, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Jasieniec na lata 2024- 2028 będą m.in.: budżet gminy, dotacje z budżetu państwa oraz środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji.

Każdy podmiot z terenu gminy będący realizatorem zadań w ramach strategii planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji.

Ramy finansowe realizacji Strategii są jednak uzależnione od możliwości finansowych gminy oraz wielu zmiennych, jak sytuacja społeczna i gospodarcza, kondycja finansów publicznych, zmiany na rynku pracy, zmiany w programie „Rodzina 800+”, zmiany w zakresie dostępu do konkretnych świadczeń itp.

Planowane wydatki definiowane będą corocznie w uchwale budżetowej. Jedną z podstaw do ich określenia będzie ocena zasobów pomocy społecznej (art. 16 a ustawy o pomocy społecznej).

Spis tabel i wykresów

<i>Tabela 1. Matryca interesariuszy.....</i>	<i>4</i>
<i>Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Jasieniec- lata 2021-2023. ....</i>	<i>10</i>
<i>Tabela 3. Ekonomiczne grupy wiekowe- 2023 rok.....</i>	<i>11</i>
<i>Tabela 4. Mieszkaniowy zasób gminy. ....</i>	<i>13</i>
<i>Tabela 5. Przestępczość na terenie gminy w latach 2021-2023. ....</i>	<i>19</i>
<i>Tabela 6. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2021-2023. ....</i>	<i>21</i>
<i>Tabela 7. Rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS. ....</i>	<i>21</i>
<i>Tabela 8. Powody przyznawania pomocy społecznej- liczba rodzin. ....</i>	<i>22</i>
<i>Tabela 9. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Jasieniec. ....</i>	<i>28</i>
<i>Tabela 10. Działalność GKRPA w latach 2021-2023.....</i>	<i>34</i>
<i>Tabela 11. Liczba założonych Niebieskich Kart. ....</i>	<i>39</i>
<i>Tabela 12. Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową.....</i>	<i>40</i>
<i>Tabela 13. Analiza SWOT. ....</i>	<i>53</i>
<i>Tabela 14. Opis celów strategicznych i operacyjnych. ....</i>	<i>58</i>
<i>Wykres 1. Liczba mieszkańców w latach 2021-2023. ....</i>	<i>10</i>
<i>Wykres 2. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Jasieniec z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz niepełnosprawności w latach 2021-2023. ....</i>	<i>24</i>
<i>Wykres 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Jasieniec z powodu ubóstwa w latach 2021-2023.....</i>	<i>26</i>
<i>Wykres 4. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Jasieniec z powodu bezrobocia w latach 2021-2023. ....</i>	<i>29</i>
<i>Wykres 5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Jasieniec z powodu bezradności opiekuńczo- wychowawczej w latach 2021-2023. ....</i>	<i>31</i>